

Historia ya Agano Jipya, Fasihi, na Theolojia

Kipindi cha 9: Utangulizi wa Marko

Na Dkt. Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. Ted Hildebrandt katika kozi yake ya Historia, Fasihi na Theolojia ya Agano Jipya. Hotuba nambari 9. Kumalizia kitabu cha Mathayo na kuanza utangulizi kuhusu mtu wa alama.

A. Mapitio ya Mathayo [00:00-3:46]

A: mchanganyiko wa AC; 00:00-12:00; Mathayo kama Kiebrania Sehemu ya 1

Karibu tena kwenye kozi ya Historia, Fasihi na Theolojia ya Agano Jipya. Huu ni uwasilishaji wa tatu tunaoufanya kuhusu kitabu cha Mathayo na tutamalizia hadithi ya Mathayo leo. Ili tuangalie kidogo tu mahali tulipo. Tulizungumzia kuhusu Mathayo kama mwenye utaratibu. Tulizungumzia kuhusu uhusiano kati ya Mathayo na Luka, tukikusanya kile ambacho Luka anakisambaza. Tulisema Marko anapanua miujiza ya Yesu na kazi za Yesu huku Mathayo akipanua maneno ya Yesu. Kisha tukalinganisha kidogo kati ya Yakobo na Mathayo kwa sababu Mathayo ni mwenye utaratibu na Yakobo ana uhusiano kati ya maandishi na Mathayo. Tulizungumzia kuhusu utume na ufuasi, gharama ya ufuasi. Tulizungumzia kuhusu haki, utii, wanafunzi wa kweli na wa uongo ambao wameonyeshwa katika kitabu cha Mathayo. Kisha tukazungumzia kuhusu theolojia ya Kristo, uungu wake, ubinadamu wake, Kristo kama mfalme katika kitabu cha Mathayo, na msisitizo juu ya ufalme wa Kristo. Tulizungumzia kuhusu wakati: uliopita, uliopo na ujao. Tulisema kwamba Mathayo inaelekea sana iliandikwa kwa jamii ya Wayahudi, na kwa hivyo anarejelea zaidi ya mara 40 marejeleo ya Agano la Kale. Aina zote tofauti za muktadha zinazotimiza Agano la Kale, lakini utimilifu huja kwa njia zote: kutoka utimilifu wa moja kwa moja hadi mwangwi ambapo unarudiwa kupitia Maandiko na unarudiwa kupitia kitabu cha

Mathayo. Manukuu, yakionyesha, njia mbalimbali ambazo Agano la Kale lilitimizwa. Hiyo ilikuwa wakati uliopita. Ya sasa yangukuwa hotuba zake kuu tano ambazo tulizungumzia: Mahubiri ya Mlimani, Kutumwa kwa Kumi na Wawili, Mifano ya Ufalme, Hotuba za Kanisa katika sura ya 18, na Hotuba ya Mizeituni katika sura ya 24 na 25. Na kisha wakati ujao, tuliangalia Hotuba ya Mizeituni na ufalme ujao, na "tayari lakini bado," "hapa lakini pale," ufalme ujao katika siku zijazo.

Leo tunataka kuangalia mwelekeo wa Kiebrania wa kitabu. Tulisema kwamba labda kiliandikwa kwa Wayahudi, na kwa hivyo tunataka kusema: ni dalili gani za hadhira ni akina nani? Katika vitabu vingi hapa, mbinu yangu ya jumla ni kufanya kazi na mwandishi - na najua baadhi ya watu wa Agano Jipya wanapuza uandishi - lakini nataka kushughulika na waandishi, haswa tunapoingia kwenye kitabu cha Marko. Tunataka pia kuuliza kuhusu hadhira - mwandishi na hadhira. Ni aina gani ya matatizo, ni aina gani ya mambo yaliyosababisha uandishi wa injili hii au waraka huu, kati ya mwandishi na hadhira hiyo? Kwa hivyo tutasema mwelekeo wa Kiebrania, tutazungumzia kwa nini kuna mwelekeo wa Kiebrania. Inaonekana kuna kipengele hiki kisicho cha Kiyahudi, ambacho kimesisitizwa sana katika kitabu cha Mathayo. Kwa hivyo tutazingatia mada hiyo pia. Kisha mada kuu katika kitabu cha Mathayo, mwanzo na mwisho, ushuhuda ukienea ulimwenguni kote. Hatimaye, tutazingatia mambo kadhaa kuhusu mtindo. Kuna jambo moja ambalo nataka kuangazia kuhusu mtindo, na tutalizungumzia kuhusu hilo kuhusu maneno ya kutia chumvi baadaye.

B. Kiebrania cha Mathayo—Lugha [3:46-7:40]

Tunajaribu kuanzisha historia ya Kiebrania au hadhira ya Kiebrania, hadhira ya Kiyahudi ya kitabu cha Mathayo. Mojawapo ya mambo tuliyozungumzia hapo awali, ni kile kinachoitwa kanuni ya gematria. Katika Mathayo, una nasaba ya Yesu Kristo, Yesu Kristo mwana wa Daudi, mwana wa Ibrahimu. Kwa hivyo unaweza kuona jinsi inavyoruka kutoka kwa Yesu hadi kwa

Daudi, ambaye yuko karibu 1000 KK, hadi kwa Ibrahimu, ambaye yuko karibu 2000 KK. Kwa hivyo inasema, Yesu Kristo mwana wa Daudi, 1000 KK, Mwana wa Ibrahimu, 2000 KK. Kisha pamoja na Daudi na Ibrahimu tuna agano hili kubwa la Daudi ambapo Daudi ndiye mfalme wa Israeli (katika 2 Samweli 7), kuna ahadi hii kubwa kuhusu Daudi na uzao wake. Daudi alikuwa mtu anayeupendeza moyo wa Mungu. Kisha Mungu akasema "Daudi, nitakujengea nyumba" na kwa hilo alimaanisha kwamba angemjengea nasaba na kwamba mmoja wa wazao wa Daudi angekaa kwenye kiti cha enzi cha Israeli milele. Na hiyo ni 2 Samweli 7 wakati Daudi alipotaka kujenga hekalu. Kisha pamoja na Ibrahimu mna agano kubwa la Ibrahimu, nchi, mbegu, na kwamba angekuwa baraka kwa mataifa yote. Kwa hivyo unachokiona katika kitabu cha Mathayo ni aina hii ya kutimiza agano la Ibrahimu huku injili ikienea kwa mataifa yote. Kwa hivyo Daudi na Ibrahimu ni watu muhimu. Hivi ndivyo kitabu kinavyoanza, wote wawili ni wachezaji wakuu wa Kiyahudi. Sasa gematria, katika nasaba ya Yesu Kristo katika Mathayo 1, inashuka vizazi kumi na vinne kutoka kwa Ibrahimu hadi Daudi, vizazi kumi na vinne kutoka kizazi kutoka kwa Daudi hadi uhamishoni Babeli mnamo 586 KK. Na kisha kuna vizazi kumi na vinne kati ya uhamishoni Babeli na kuzaliwa kwa Yesu. Lakini unapoangalia hilo, na ukiangalia sura ya 1 mstari wa 8, unagundua kwamba Mathayo amewaacha wafalme watatu wa Yuda. Kuna orodha ya wafalme wa Yuda katika kitabu cha wafalme, tunajua ni nani anayemfuata. Kwa hivyo tuna orodha kamili ya wafalme, na tunajua kwamba majina matatu kati ya hayo tuliyaacha. Ukienda kwenye 1 Mambo ya Nyakati unaweza kulinganisha kifungu sambamba kutoka Mambo ya Nyakati hadi Mathayo 1:8. Kwa hivyo anafanya hivyo ili kuifanya ifanye kazi na kuifanya iendane na kumi na nne. Tulisema katika nyakati za kale, wanatumia alfabeti kama mfumo wao wa nambari, ambapo kwa Kiingereza tuna alfabeti tofauti na mfumo tofauti wa nambari (1, 2, 3 na tuna mfumo miwili tofauti ya a, b, c). Walitumia alfabeti yao ili A iwe 1, B iwe 2, C iwe 3, D iwe 4. Na ukifanya hivyo kwa Kiebrania, inabainika kwamba nambari hii kumi na nne inaweza kuwakilisha

DVD. D ni nambari 4, V ni nambari 6, D ni nambari 4. Ukiziunganisha hizo pamoja, DVD ni nambari 14. Kwa hivyo imependekezwa, kupitia kanuni hii ya gemetria inayofanya kazi na nambari na herufi, kwamba Mathayo anajaribu kusema Yesu Kristo: vizazi kumi na nne kutoka Ibrahimu hadi Daudi, kumi na nne kutoka Daudi hadi uhamishoni, kumi na nne kutoka uhamishoni hadi Yesu, kwamba Yesu Kristo ni mwana wa Daudi, akifanyia kazi kanuni hiyo. Tena, kama usingekuwa Myahudi, usingejua DVD. DVD, tulisema kwamba Wayahudi hawakuwa wakiweka vokali, kwa hivyo una konsonanti tu, ndiyo maana ni DVD. Sasa pia katika kitabu cha Mathayo, anafanya “eloi, eloi, lama sabachathanai” “Mungu wangu, Mungu wangu, mbona umeniacha?” Ana hilo kwa Kiaramu. Anatomia neno “tazama” sana, ambalo ni neno la Kiebrania *hineh* .

C. Kiebrania—utimilifu wa unabii na Ujumbe wa Kiyahudi wa Kipekee [7:40-12:00]

Pia anatomia motifu ya utimilifu wa unabii. Tayari tuliangalia hili tulipokuwa tunazungumzia wakati, na kuzungumza kuhusu Mathayo akinukuu Agano la Kale. Kwa mfano, una Mathayo sura ya 1, Yesu Kristo amezaliwa na bikira huko *Parthenos* . Mariamu ndiye bikira; Yusufu anashangaa la kufanya. Kisha inanukuu kifungu hicho kutoka Isaya sura ya 7: "tazama bikira atachukua mimba na kumzaa mtoto." Kwa hivyo basi unapata uhusiano huu kati ya kinachoendelea katika Isaya sura ya 7 na kinachoendelea na Yesu na bikira kupata mimba. Uhusiano huu kati ya Mika na Bethlehemu, kwamba angezaliwa Bethlehemu ya Yudea. Kwa hivyo wanashuka hadi Bethlehemu na hakuna nafasi kwao mahali walipokuwa wakiishi, labda na jamaa huko Bethlehemu.

" Wanashuka Misri" na tulisema hiyo ilikuwa kutoka Hosea 11. Hiyo ilikuwa tofauti kidogo "Kutoka Misri nilimwita mwanangu." Na hapo unampata Yesu kama Israeli mpya. Tulisema, kitabu cha Mathayo, kinamwonyesha Yesu kama Musa mpya. Kwa hivyo wote wawili - jambo hili jipya la Israeli, "kutoka Misri nilimwita mwanangu" Yusufu na Mariamu wanashuka Misri na wanaporudi,

marejeleo hayo pia yanamuunganisha Yesu na Israeli. Yesu ndiye Israeli mpya, Yesu ndiye Musa mpya, na anatoa hotuba tano. Kwa hivyo matumizi ya Agano la Kale basi ni mojawapo ya viashiria kwamba ni kitabu kilichounganishwa sana na Kiyahudi. Mathayo 5:17, Yesu alisema, "Sikuja kuiharibu sheria ya manabii bali kuitimiza." Kwa hivyo unampata Yesu kama kilele, utimilifu wa hatima ya sheria ya manabii.

Sasa, kuna mambo machache ya kuvutia ambayo nafikiri kuhusu Uyahudi wa Mathayo, na upekee wa misheni ya Kiyahudi wakati Yesu anawatuma wale kumi na wawili katika Mathayo sura ya 10, anawatuma wanafunzi, na anawapa wanafunzi maagizo dhahiri. Hivi ndivyo anavyosema, na ni Mathayo pekee aliye na maagizo haya. Anawaambia wanafunzi anapowatuma katika Mathayo sura ya 10:5 na kufuatia, anasema "msiende kwa mataifa, wala msiingie katika mji wa Wasamaria." Yesu anawaambia, "msiende kwa Mataifa, msiende kwa Wasamaria, bali nendeni kwa kondoo waliopotea wa nyumba ya Israeli." Kwa hivyo, Yesu anawaambia wanafunzi wake, anapowatuma, "hapana, msiende ulimwenguni kote kwa wakati huu, nendeni kwa nyumba ya Israeli, hata kwa Wasamaria au Mataifa, zingatia kwa makini kondoo waliopotea wa Israeli." Kwa hivyo kwa maana moja, Israeli hupata dibs za kwanza - ujumbe wa injili huja kwanza kwao. Kisha tutaona kukataliwa kwa kiasi kikubwa kutoka kwa jamii ya Wayahudi, na kisha baada ya kukataliwa, injili inawafikia Wasamaria. Kwa hivyo, hii ni kauli ya kuvutia sana na ya kipekee hapo, kwa Wayahudi pekee anapowatuma wale kumi na wawili.

Jambo lingine linalokuja hapa linalovutia, ni mwanamke Msiro-Foinike, au mwanamke Mkanaani. Anakuja kwa Yesu na anataka Yesu amponye binti yake huko Siro-Foinike ambayo ni eneo la Lebanoni kaskazini mwa Israeli. Yesu anamwambia, "Nilitumwa kwa kondoo waliopotea wa Israeli tu." Anasema si sawa kuwapelekea chakula cha watoto ili kuwalisha mbwa. Mwanamke anakuja na kusema, "Hata mbwa hula chakula kilicho chini ya meza." Hii inatoka katika Mathayo sura ya 15:24. Kwa hivyo mwanamke huyu anarudi na Yesu anasema, "Loo, sijaona imani kama hiyo katika Israeli." Anasema "Nenda, mtoto wako

amepona." Lakini Yesu kwanza anaweka kusita hapo, akisema, "Nilitumwa kwa kondoo waliopotea wa Israeli tu." Kisha anajibu hivyo. Unapata aina hii ya kauli za Kiyahudi za kipekee, zote mbili kuhusu mwanamke Mkanaani na kutumwa kwa wale kumi na wawili, ambazo zingeonyesha hadhira ya Kiyahudi inaangaziwa hapa.

D. Uyahudi wa Desturi na Mawazo ya Kiyahudi [12:00-16:25]

B: unganisha DF; 12:00-22:28; Mathayo kama Kiebrania Sehemu ya 2

Sasa, ikiwa unawaandikia Wayahudi, huhitaji kuelezea desturi za Kiyahudi. Kwa hivyo unacho hapa ni mifano michache ya kuvutia. Marko 7:3 ikilinganishwa na mfano katika Mathayo 15:2. Mathayo 15:2, ukilinganisha na Marko 7:3. Acha kwanza nisome Mathayo, utaona jinsi hili lilivyo fupi na fupi: “kwa nini wanafunzi wako huvunja mapokeo ya wazee,' Mafarisayo walilalamika. 'Hawanawi mikono yao kabla ya kula'.” Mwisho wa majadiliano. “Wanafunzi wako, Yesu, hawafuati mapokeo ya wazee.” Katika ukosoaji wao, hakuna maelezo; inadhaniwa tu kwamba watu wanajua kwamba Mafarisayo na wengine huosha mikono yao. Kwa hivyo inasema tu kwa urahisi, “kwa nini wanafunzi wako huvunja mapokeo ya wazee, hawanawi mikono yao kabla ya kula.” Kipindi. Mwisho wa majadiliano.

Kwa upande mwingine, tutaonyesha kwamba Marko labda anawaandikia hadhira ya Warumi. Kwa hivyo Marko anasema hivi: “baadhi ya watu waliwaona wanafunzi wake wakila chakula pamoja na vitu vichafu, yaani mikono isiyonawa”. Na kisha kwenye mabano katika NIV yako itasema, “Mafarisayo na Wayahudi wote hawali isipokuwa wamenawa mikono yao kwa utaratibu, wakishika mapokeo ya wazee, wanapoingia kutoka sokoni isipokuwa wamenawa na kufuata mila nyingine nyingi, kama vile kuosha vikombe, mitungi, na vyungu.” Kwa hivyo una maelezo haya marefu katika Marko, kwamba Wayahudi, wanapotoka sokoni, wanaingia, huosha kama desturi. Sio tu kwamba wanaosha mikono yao bali

huosha vyungu, mitungi, na vikombe, wanapoingia. Kwa hivyo Marko, kwa sababu anawaandikia hadhira ya Warumi, lazima aeleze utamaduni huu ni upi ambao Mafarisayo wanamkamata Yesu hapa, huku wanafunzi wake wakikosa kunawa mikono. Kwa hivyo Marko anafafanua zaidi ya mwingiliano wa Yesu na Mafarisayo. Maoni ya kando ambayo Marko anatoa kwa hadhira yake ya Kirumi ni marefu zaidi kuliko mwingiliano kati ya Yesu na Mafarisayo. Inashangaza hapa, kwamba desturi zimeelezwa katika Marko lakini si katika Mathayo.

Aina ya s ame ya kitu ni kweli kuhusu ufalme wa mbinguni. Mathayo anarejelea ufalme wa mbinguni, badala ya ufalme wa Mungu. Watu wengi wanaona hilo kama kauli kwamba Mathayo anarejelea Wayahudi, na kwa hivyo hataki kutumia neno "Mungu." Kwa hivyo anatumia neno "mbinguni" linalozungumziwa. Kwa njia hiyo hakuna maana ya kufuru katika kutumia ufalme wa mbinguni.

Sasa, hapa kuna jingine linalovutia sana. Yesu katika Mathayo 5:43, anazungumzia kuhusu kuwachukia adui yako. “Mmesikia ikisemwa, ‘Mpende jirani yako, lakini umchukie adui yako.’” Katika Mathayo 5:43, ananukuu: “Mmesikia ikisemwa, mchukie adui yako.” Lakini hakuna mahali popote katika Agano la Kale ambapo inasema mchukie adui yako. Lakini kwa kweli inageuka kuwa hilo linatokana na nini—na watu wanaona kwamba labda halitokani nalo moja kwa moja, lakini linaonyesha maadili ya jumla ya jamii ya Wayahudi wakati huo. Linapatikana katika Hati za Bahari ya Chumvi. Hati za Bahari ya Chumvi “mchukie adui yako.” Kwa hivyo hati za Bahari ya Chumvi zina “mchukie adui yako.” Kwa maneno mengine, kile Yesu anachonukuu si Agano la Kale, lakini ananukuu kitu kilichokuwa kimeenea wakati huo katika Uyahudi. Hati za Bahari ya Chumvi zina kitu kama hiki, na kwa hivyo ni cha kuvutia sana kwamba katika kitabu cha Mathayo, Yesu anaonyeshwa kuwa Myahudi sana. Sio tu nukuu za Agano la Kale, lakini hapa anaonekana kunukuu mambo yaliyokuwepo wakati huo ambayo yalirekodiwa katika Hati za Bahari ya Chumvi. Kwa hivyo anaonekana kufahamu -- Sisemi kwamba anajua Hati za Bahari ya Chumvi na

nukuu yao ya hilo, lakini ninachosema ni kwamba Hati za Bahari ya Chumvi zinaweza kuwa zilionyesha jambo kubwa la kitamaduni lililokuwa likiendelea wakati huo. Kwa hivyo tena, hilo lingeonyesha mwelekeo wa Kiyahudi.

E. Kiebrania—ujuzi wa Masadukayo [16:25-18:50]

Kitu kama hicho hicho, tofauti kidogo lakini kinafanana na hicho, ndicho kinachohusiana na Masadukayo. Masadukayo hawaamini katika mambo mawili: hawaamini kwamba kuna ufufuo kutoka kwa wafu, na pia hawaamini kwamba kuna malaika. Masadukayo, kama tulivyosema hapo awali, walikuwa kundi tajiri, na Mafarisayo waliheshimiwa zaidi katika Uyahudi. Watu waliwaheshimu Mafarisayo. Mafarisayo walionekana kama Wayahudi wakali, ilhali Masadukayo walionekana kama matajiri na Wayunani. Wamezoea utamaduni wa Kigiriki, na kwa hivyo, kwa namna fulani walikuwa wakielekea kwenye mtazamo huo wa uhuru zaidi katika kuungana na Uyunani. Sasa, nini kitatokea kwa Masadukayo? Masadukayo wanamjia Yesu na kusema, “Yesu tuna tatizo hili.” Wanamfanyia upuuzi, na kwa hivyo wanamwambia “Kulikuwa na mwanamke huyu, naye alikuwa ameolewa na mwanamume. Hawakuwa na watoto na mwanamume huyo anakufa. Naam, ndoa ya Walawi inapokuja, kuna ndugu wa pili lazima amuo mwanamke huyo na kumlea mwana wa kwanza. Naam, ndugu huyo anamwoa na hawana watoto na yeye pia anakufa. Hatimaye, ndugu wote saba wanamwoa mwanamke huyu na wote wanakufa. Katika ufufuo, basi, atakuwa mke wa nani?” Kwa maneno mengine, wakati wa ufufuo, ameolewa na wanaume saba, kuna mpango gani mbinguni? Je, kuna wake wengi, ambapo mwanamke mmoja ana wanaume saba? Unaweza kuona kila aina ya maneno hapo.

Kisha Yesu anajibu kwa uzuri kabisa kama kawaida. Yesu anasema, “Hamjui nguvu za Mungu, hamjui Maandiko. Kwa sababu, katika ufufuo, watakuwa kama malaika; hawaoi wala hawaolewi.” Na hili linawashtua Masadukayo kwa sababu hawaamini malaika pia. Kwa hivyo Yesu anatumia kile walichokataa kujibu swali, akisema, “Haishangazi kwa nini hamwezi kuelewa

ufufuo, hamamini malaika ambao wangetatua tatizo lenu kama hivyo tu.” Kwa hivyo Yesu anawarudishia, akitumia ukosefu wao wa uelewa kuhusu malaika, na anatumia hilo dhidi yao. Kwa hivyo, tena, hiyo ni mapigano ya ndani. Yesu alijua msimamo wa Masadukayo ulikuwa nini, kwa hivyo anatumia hilo na kuwageukia. Kwa hivyo tena, hiyo ni muktadha wa Kiyahudi, mgogoro kati ya Mafarisayo na Masadukayo. Yesu anajua vizuri hilo.

F. Kiebrania— Ufalme wa Mbinguni na Uvumi wa Kiyahudi [18:50-22:28]

Sasa, ijayo, hebu tuangalie ufalme wa mbinguni kinyume na ufalme wa Mungu. Tulisema kwamba vifungu vingi sambamba katika Mathayo vina "ufalme wa mbinguni," na unapoenda Marko na sehemu zingine, vitasema "ufalme wa Mungu." Kuna tofauti katika matumizi ya neno Mungu katika aina hiyo ya muktadha. Sasa, Israeli kwa kweli imetumika mara kumi na mbili katika kitabu cha Mathayo, lakini mara sita ni za kipekee kwa kitabu cha Mathayo. Kwa hivyo anaonekana kuangazia Israeli na mara sita kati ya kumi na mbili anazotumia, ni za kipekee kwa kitabu cha Mathayo ambacho kingeonyesha tena mwelekeo wa Kiyahudi, kwamba anaangazia "Israeli." Pale ambapo waandishi wengine wa injili hawakuweka Israeli hapo, Mathayo ana hilo. Kwa hivyo huo ni ushahidi mwingine wa mwelekeo wa Kiyahudi hapo.

Sasa hii ni moja ambayo nadhani ni nzuri sana. Kutoka Mathayo 28:11-15. Na tulicho nacho hapa ni uvumi wa Kiyahudi. Mathayo anachukua uvumi huu wa Kiyahudi. Hii ni baada ya ufufuo. Yesu amesulubiwa, amekufa na kuzikwa, amefufuka tena, anawaambia wanafunzi wake na ndugu yake “Nendeni Galilaya,” na inasema, “wakati wanawake walipokuwa njiani, walinzi waliingia mjini na kumpasha habari kuhani mkuu kila kitu kilichotokea. Kuhani mkuu alipokutana na wazee na kupanga mpango. Wakawapa askari kiasi kikubwa cha pesa, wakiwaambia, ‘Semeni “wanafunzi wake walikuja usiku wakamwiba sisi

tulipokuwa tumelala.” Ikiwa taarifa hii itafika kwa gavana, tutakuficha. ‘Ikiwa taarifa hii itafika kwa gavana, tutamridhisha na tutawaepusha na matatizo.’ Kwa hiyo askari walichukua pesa na kufanya kama walivyoagizwa. Na hadithi hii imesambazwa sana miongoni mwa Wayahudi hadi leo.” Sasa Mathayo huenda anaandika muda mrefu baada ya 60 BK. Kwa hivyo hii ni kama miaka 30 baada ya Yesu kufa na kufufuka kutoka kwa wafu, na anasema "na habari hii imeenea sana miongoni mwa Wayahudi hadi leo." Kwa hivyo Mathayo anaonekana kujua, na anaanza uvumi huu wa Kiyahudi, uliosambazwa, kwamba walinzi walikuwa wamelipwa kwa kusema kwamba wanafunzi waliiba mwili. Kwa hivyo, tena, uvumi wa Kiyahudi ndani ya jamii ya Kiyahudi, uvumi huo ulisambazwa . Kwa hivyo Mathayo anaweka uvumi huo kitandani na kusema "Hei, hivi ndivyo ilivyotokea: wale watu walilipwa kwa kusema hivyo."

Sasa, kuna utamaduni kwamba Yesu alikuwa mchawi katika mila za kirabi. Yesu anaonyeshwa kama mchawi, mchawi wa aina fulani. Hata katika kitabu cha Mathayo 12:24f, wanasema Yesu anafukuza pepo kwa Beelzebuli, mkuu wa pepo. Kwa hivyo wazo hili kwamba Yesu ni mchawi tayari limetajwa katika kitabu cha Mathayo. Inaaminika kwamba labda Mathayo anajaribu kufupisha baadhi ya ukosoaji wa Kiyahudi kwamba Yesu alikuwa mchawi. Kisha Yesu anakanusha usemi huo, "Nikifukuza kwa Beelzebuli, basi Beelzebuli anajipinga mwenyewe, hilo halina maana." Kisha anauliza "Basi wanafunzi wako wanawafukuza kwa nani?" Kwa hivyo, hata hivyo, akifanya kazi na dhana hizi za Kiyahudi, kitabu cha Mathayo kinaonekana kuegemea sana Uyahudi.

G. Ukristo kama Dhehebu la Kiyahudi [22:28-26:53]

C: kuchanganya GJ; 22:28-34:43; Ukristo kama Dhehebu la Kiyahudi, Wageni katika Mathayo

Ingawa kitabu hiki kinaangazia uvumi wa Kiyahudi na njia za kujieleza za Kiyahudi kwa njia mbalimbali, pia kina upana huu mkubwa, ambapo kinavunja Ukristo kutoka kwa Uyahudi. Huenda kanisa la kwanza lilikuwa la Kiyahudi hapo

awali, Ukristo ulianza Yerusalemu, kwamba Yesu alifufuka kutoka kwa wafu hapo, na kisha Pentekoste inakuja. Pentekoste inafanyika katika eneo la hekalu hapo, na Yesu akipanda juu ya Mlima wa Mizeituni na kupaa mbinguni kutoka Mlima wa Mizeituni, ambao uko nje kidogo ya Yerusalemu kuelekea Mashariki. Kwa hivyo ni jambo la Kiyahudi sana, na kanisa la kwanza lilichukuliwa kuwa dhehebu linaloitwa Wanazareti. Mlikuwa na Mafarisayo, mlikuwa na Masadukayo, na sasa mlikuwa na Wanazareti, wale waliomfuata Yesu wa Nazareti. Kwa hivyo Ukristo hapo awali ulikuwa dhehebu ndani ya Uyahudi, na kisha kilichotokea ni mateso yalikuja na Wakristo wakawa na utengano huu. Lakini Wakristo walijitengaje na Uyahudi? Walilazimishwa kutengana kwa sababu waliuawa. Yakobo aliuawa, na Stefano aliuawa (Matendo 7), na Paulo alihusika katika baadhi ya hayo. Kwa hivyo Wakristo wa kwanza, kwa maana moja, wana shida kubwa ya utambulisho kwa sababu walikuwa Wayahudi. Yesu alikuwa Myahudi, mitume kumi na wawili walikuwa Wayahudi. Kwa hivyo kuna Uyahudi sana kwa kanisa la kwanza.

Sasa wanalazimishwa kutoka, na kwa maana moja, uhusiano huu na utambulisho wao ni upi? Kwa maana moja hawakuwa Wayahudi tena. Kwa hivyo unapata uhusiano huu: "ndio, sisi ni Wayahudi lakini tunatakiwa kueneza injili kwa ulimwengu wote." Kwa hivyo unapata mvutano huu basi. Mataifa waliingia kwa maana gani? Je, Mataifa walipaswa kuwa Wayahudi kabla ya kuwa Wakristo? Kwa hivyo hii inakuwa mvutano, na katika kanisa la kwanza, mateso yalikuja kwa sababu wakati mmoja, kanisa lilipochukuliwa kuwa dhehebu la Kiyahudi, Wayahudi walikuwa na kipindi maalum kutoka kwa Warumi. Wayahudi waliruhusiwa kuwa Wayahudi, na Wayahudi walimtumikia Mungu mmoja na hawakuitumikia miungu ya Roma. Kwa hivyo Wayahudi kimsingi walipata mapumziko kutoka kwa Warumi na hawakuteswa vibaya hivyo.

Na Wakristo, mradi Wakristo walikuwa chini ya mwavuli huo, Wakristo walilindwa kwa njia hiyo. Lakini Wakristo walipogeuka kuwa aina ya kitengo tofauti, Wakristo wa kwanza walihukumikiwa na kuteswa kwa mambo matatu

kimsingi. Kwanza, moja walihukumiwa kama wasioamini Mungu, kwa sababu Wakristo waliabudu mungu ambaye huwezi kumwona. Kwa hivyo, miungu mingine walikuwa na sanamu zao na vitu mbalimbali, Wakristo walihukumiwa kama wasioamini Mungu. Mmoja wa Wakristo wa kwanza, alipokuwa akifa kwenye moto ambao ungemchoma hadi kufa, alihukumiwa kama asiyeamini Mungu na Polycarp akasema, "waondolewe wasioamini Mungu." Wakisema nyinyi ni wasioamini Mungu, kwa sababu mnaamini katika vitu ambavyo si Mungu kweli. Kwa hivyo kanisa lilihukumiwa kwa kutokuwa na Mungu kwa sababu walimwamini Mungu ambaye huwezi kumwona. Pili, walihukumiwa kwa sababu walikuwa wala watu. Walihukumiwa kwa kula watu, kwa sababu walikula mwili wake na kunywa damu yake. Kwa hivyo unaona Ekaristi ya mapema na Meza ya Bwana zilitumika wakati huo, walisema "whoa, wanakula mwili wake na kunywa damu yake, watu hawa ni wala watu." Kwa hivyo walihukumiwa kama wala watu. Na mwishowe, walihukumiwa kwa ngono ya maharimu kwa sababu waliwaoa kaka na dada zao; walioa ndani ya vikundi vyao vidogo. Kwa hivyo waliwaoa kaka na dada zao lakini hawakugundua kwamba walikuwa wakizungumzia kaka na dada zao wa kiroho ambayo haimaanishi kwamba wewe ni jamaa yao wa kimwili.

Kwa hivyo kuhusu ngono ya maharimu, kula watu, na kutokuamini Mungu, Wakristo wa kwanza waliteswa wakati huo. Halafu labda jambo kubwa na rafiki yangu mkubwa Dave Mathewson analizungumzia vizuri sana katika mihadhara yake ambayo unaweza kutazama mtandaoni, ni ibada ya mfalme. Kisha vipengele mbalimbali vya kikanda kuhusu hilo, ambapo watu wa kikanda wanajaribu kuonyesha utii wao kwa mfalme kwa kuwataka Wakristo na wengine waonyeshe utii wao kwa mfalme kwa ibada ya mfalme. Kisha Wakristo wasipofanya hivyo, hilo linakuwa tatizo. Kwa hivyo, huu ni mwendelezo, kujitenga na Uyahudi, na kuhamia kwa Mataifa.

I. Wageni katika Ukoo wa Kristo—Tamari na Rahabu [26:53-31:27]

Na kwa hivyo, nataka kuzungumzia kupitia Mathayo sura ya 1 kama nasaba hiyo. Ninajua kwamba unapozungumzia kuhusu nasaba kila mtu hulala. Ni "hii inachosha sana, hatufanyi nasaba. Lazima uwe na angalau miaka sabini kabla ya kufanya nasaba". Lakini hebu tufikirie kuhusu nasaba katika Mathayo sura ya 1. Yesu Kristo, mwana wa Daudi, mwana wa Ibrahimu. Ibrahimu alimzaa Isaka, na Isaka akamzaa Yakobo, na Yakobo akazaa wana wa Israeli, makabila kumi na mawili. Kisha makabila kumi na mawili yakishuka hadi Yuda, na Yuda akamzaa Peresi na Zera na kushuka hivyo. Kwa hivyo unachopata ni orodha hii kisha kupitia Yuda hadi Daudi, na wazao wa Daudi baada yake, Sulemani, mwana wa Daudi, na kisha hadi Yusufu. Mathayo sura ya 1 inatoa nasaba ya Yusufu, ukoo wa kisheria wa Yesu ili aweze kukaa kwenye kiti cha enzi cha Daudi, kama mwana wa Daudi.

Kinachovutia ni kwamba, ingawa inaorodhesha wafalme wote wa Israeli ambao ni Wayahudi sana, kuna wanawake wanne waliotajwa hapa. Katika nasaba ya Kristo kuna wanawake wanne, na ninataka kuwapitia kwa sababu nadhani inavutia sana.

Wa kwanza ni Tamari. Inasema kwamba Yuda alimzalia Peresi na Zera mwanamke huyu anayeitwa Tamari. Naam, Tamari ni nani? Tunajua Tamari alikuwa nani. Hii iko nyuma katika Mwanzo sura ya 38. Inazungumzia Tamari na hii hapa kimsingi hadithi: Yuda alikuwa na mwana, ambaye alimwoa Tamari, alikuwa Mkanaani; hakuwa Myahudi. Mwanawe Eri alimuoa. Eri alikufa. Kwa hivyo basi nini kilitokea? Alikuwa na mwana mwingine anayeitwa Onani, na anampa mwanawe mwingine. Anamwaga mbegu (na sitaki kuingia katika maelezo) na kimsingi Mungu anampiga Onani. Kwa hivyo sasa mwana mkubwa wa Yuda ambaye alikuwa amemwoa alikufa, na mwanawe wa pili, kwa sababu alishindwa kutimiza ndoa ya Walawi, Mungu anampiga. Sasa ana mwanawe mdogo, na hakuna njia duniani kwamba atampa mwanawe mdogo kwa mwanamke huyu. Kila mtu ambaye mwanamke huyu anamgusa anakufa.

Kisha mke wa Yuda anakufa, kwa hivyo sasa Yuda hana mke na anaenda kukata kondoo. Anatoka nje, anatembea njiani na unadhani anakutana na nani njiani? Tamari yuko nje akijua kwamba hatampata mwana mdogo zaidi. Kwa hivyo anavaa kama kahaba, na Yuda anamjia na anapewa pete yake ya muhuri kama malipo ya ngono. Anataka pete yake ya muhuri kama malipo ya muda hadi alete mbuzi. Anaishia kugundua kuwa ana mimba. Yuda anataka apigwe mawe hadi afe, kisha anatoa pete yake na kusema, "Hei, Yuda, unakumbuka hili? Nilipata nambari yako ya visa hapa jamani, umemaliza." Na kisha Yuda anasema, "wewe ni mwadilifu kuliko mimi." Umuhimu ni Tamari ni nini? Tamari ni mwanamke Mkanaani aliyefanya ukahaba.

Mara tu ninaposema Rahabu, nini kinakujia akilini? Naam, Rahabu ni nini? Rahabu ni kahaba, kahaba. Rahabu alikuwa kahaba Mkanaani ambaye tunamjua kutoka kwa Yoshua walipokuwa wakiingia kuchukua nchi. Walivuka Mto Yordani, nao walikuwa wanaenda kupigana na Yeriko. Walituma wapelelezi, wapelelezi wakaenda nyumbani kwa Rahabu kahaba, alikuwa kahaba, angejua kila kitu kilichokuwa kikiendelea mjini. Aliwaficha wapelelezi ili kumdanganya mfalme wa Yeriko. Kisha ikawa kwamba Rahabu kahaba kutoka Yeriko, yuko katika ukoo wa Kimasihi. Yeye ni bibi mkubwa, mkubwa, mkubwa wa Daudi. Yuko katika ukoo wa Yesu Kristo kama Tamari alivyo. Kwa hivyo wanawake hawa wote wawili walikuwa na nini sawa ? Naam, wote wawili wanafanana kwamba wao ni Wakanaani. Sio Wayahudi. Kwa hivyo hapa una nasaba hii nzuri, safi, ya Kiyahudi, na wanawake wanne wamekwama humo. Na wawili wa kwanza si Wayahudi hata kidogo. Sio wanawake Wayahudi.

J. Wageni katika Ukoo wa Kristo—Mke wa Uria na Ruthu [31:27-34:43]

Sasa, kinachonivutia sana, ni marejeleo hapa kwa mke wa Uria. Sulemani atatoka kwa nani? Sulemani atatoka kwa Bathsheba. Kila mtu anawajua Daudi na Bathsheba, hadithi hiyo inajulikana hata leo. Lakini angalia katika nasaba ya Mathayo, hataji jina la Bathsheba. Bathsheba, binti ya Eliamu, Bath-sheba—binti

wa kiapo). Jina zuri la Kiyahudi, mwanamke mzuri wa Kiyahudi. Ana tatizo na Daudi. Lakini angalau yeye ni Myahudi kwa kiasi kikubwa. Lakini Mathayo anapoandika nasaba, hasemi Bathsheba, anachosema ni: “amekuwa mke wa Uria.” Hiyo ndiyo sababu moja ninayopata shida na tafsiri ya NLT. NLT inakupa jina Bathsheba, kwa kiasi kikubwa wanafanya hivyo kwa sababu kila mtu anajua Bathsheba ni nani. Wakisema yule aliyekuwa mke wa Uria, hakuna anayejua Uria ni nani. Yeye ndiye mume aliyeuawa. Daudi alimuua jamaa huyu ili aweze kuiba mkewe. Uria alikuwa nini? Uria alikuwa Mhiti. Kwa hivyo angalia, Mathayo hamtaji Bathsheba ingawa jina hilo ni maarufu zaidi na kila mtu angemjua Bathsheba. Badala yake anamtaja Uria, kwamba ni mke wa Uria, Uria Mhiti. Kwa hivyo tena, ni uhusiano huu wa kigeni katika nasaba, na huyu kwa kweli ni Daudi akifanya ngono na Bathsheba na kumzaa Sulemani. Kwa hivyo mama yake Sulemani ni Bathsheba, ambaye alikuwa mke wa Uria. Mathayo anamtaja kama mke wa Uria, Uria Mhiti.

Na wa mwisho ambaye ni maarufu sana, mwanamke wa nne, ni Ruthu. Jina la Ruthu lilikuwa lipi? Jina lake ni Ruthu Mmoabu. Na tuna kitabu kizima, kimojawapo cha vitabu vizuri katika Agano la Kale kuhusu Ruthu na Naomi na Boazi , na hadithi hapo, Elimeleki na jinsi walivyokwenda Moabu na wanaume wote wakafa. Kisha Ruthu anaishia kuolewa na Boazi. Lakini Ruthu ni Mmoabu. Anaolewa na Boazi na kisha wao ndio babu na nyanya wa Daudi.

Kwa hivyo ninachopendekeza hapa: Tamari, Rahabu, Ruthu, na mke wa Uria, hao wote wanahusishwa basi na watu hawa wasio Wayahudi, watu ambao ni Mataifa, watu wa nje. Kwa hivyo tayari katika nasaba ya Yesu Kristo katika Mathayo sura ya 1: Ndiyo, hakika, Kristo, mwana wa Daudi, mwana wa Ibrahimu, lakini unapata hili likijitokeza katika nasaba, wanawake wanne waliotajwa hapo. Kuna wanawake wanne tu waliotajwa, kila mmoja wao ana uhusiano huu wa kigeni. Kwa maana moja, huu ni utimilifu wa agano la Ibrahimu. Ambapo agano la Ibrahimu lingekuwa kwamba, "Ibrahimu, uzao wako utakuwa baraka kwa mataifa yote." Kwa hivyo unaweza kuona tayari, aina hii ya kuhama kutoka

Uyahudi mkali hadi mataifa yote, kutimiza agano la Ibrahimu, kwa namna ya mwanzo.

K. Upana—ujumbe wa ulimwengu wote na watu wenye hekima [34:43-42:55]

D: kuchanganya KL; 34:43-47:05; Upana wa Mathayo

Kifungu maarufu sana mwishoni mwa kitabu, hiki kinatoka katika Mathayo sura ya 1, tunaona kuzuka kwa Uyahudi, lakini katika Mathayo sura ya 28:18, unapata kauli hii, na tena, hii ni Agizo Kuu: “Kisha wale wanafunzi kumi na mmoja wakaenda Galilaya, hadi mlima ambapo Yesu alikuwa amewaambia waende. Walipomwona, walimsujudia lakini baadhi yao walitilia shaka.” Tunajua Yohana anatuambia kuhusu kumtilia shaka Tomaso na wengine. Sipendi jina hilo, Doubting Thomas, kwa njia, lakini tutazungumzia hilo tutakapomfikia Yohana. “Yesu akawajia, akasema, ‘Nimepewa mamlaka yote mbinguni na duniani. Kwa hiyo,’ na hiki ndicho kinachoitwa Agizo Kuu, “Basi, enendeni, mkawafanye mataifa yote kuwa wanafunzi, mkiwabatiza kwa jina la Baba, na la Mwana, na la Roho Mtakatifu, na kuwafundisha kuyashika yote niliyowaamuru ninyi; na hakika mimi nipo pamoja nanyi siku zote hata ukamilifu wa dahari.” Kwa hivyo wazo hili la kimsingi kwenda na kufanya wanafunzi (Je, unaona jinsi hilo linavyovutia katika mada ya ufuasi?) wa mataifa yote, kuwabatiza kwa jina la Baba, na Mwana na Roho Mtakatifu. Kwa hivyo kitabu kinaanza na hili likianza na wanawake hawa wa Mataifa, na linaishia nao kuwafanya mataifa yote kuwa wanafunzi. Na hivyo ndivyo ilivyo mwanzoni na mwisho wa kitabu, na kwa kweli, jambo la kuvutia pia, angalia ni katika kitabu cha Mathayo pekee ambapo mamajusi huja. Marko haandiki hadithi, Luka haandiki, Yohana haandiki, ni Mathayo pekee anaandika mamajusi. Tena, mamajusi wanaonekana kuwa ni utangulizi huu, huu unaashiria kwamba injili inapita zaidi ya Uyahudi, na hapa kuna watu wa kwanza, yuko wapi yeye aliyezaliwa mfalme wa Wayahudi, watu wa kwanza kutambua kwamba yeye ndiye mfalme wa Wayahudi. Kumbuka jinsi hadithi inavyoishia na ishara hii juu ya kichwa cha Yesu, mfalme wa Wayahudi. Na hapa una mamajusi

wakitoka Mesopotamia, wakisema, "yuko wapi yeye aliyezaliwa mfalme wa Wayahudi?" Tena, hadithi inaanza na kuishia na mfalme huyu wa Wayahudi. Ni nani wa kwanza kuitambua, si Wayahudi, ni Mataifa wanaoingia, mamajusi hawa, wachawi hawa, au wanajimu kutoka Mesopotamia. Kwa hivyo hiyo ni muhimu na ya kuvutia, katika suala hilo katika suala la kuibuka.

Sasa, haya ni baadhi ya mambo unayopata kutokana na kukataliwa huku kwa Israeli. Katika Mathayo 8 unampata akida wa Kirumi. Sura ya 8 na 9 katika Mathayo zinahusu miujiza mingi ambayo Yesu alifanya. Sura ya 13 ni mifano ya ufalme. Katika sura ya 8 na 9 kuna miujiza mingi. Mojawapo ya miujiza ni huyu jamaa ambaye ni akida, yeye ni akida wa Kirumi juu ya watu mia moja. Anamjia Yesu na kugundua kuwa akida anamjali mtumishi wake. Kwa hivyo una picha hii nzuri ya huyu jamaa ambaye yuko juu sana juu ya nguzo ya totem juu ya watu 100 wa jeshi, cheo cha heshima sana lakini bado anamjali mtumishi wake. Anamjia Yesu, na anamwambia Yesu, "Je, ungemponya mtumishi wangu, mtumishi wangu amepooza, ana matatizo kweli, je, ungemponya?" Na Yesu anasema "sawa, nitaenda nawe." Akifikiri angeenda nyumbani kwa huyu akida na ana huyu akida mkubwa nyumbani, pamoja na watumishi hawa wote. Yule jamaa anasema, "Sistahili kuingia chini ya dari yangu". Akida anamwambia Yesu, Yesu ni Myahudi huyu mkulima, "Sistahili wewe Myahudi mkulima, uje chini ya dari yangu". Anasema, "Ninajua jinsi ilivyo kuwa chini ya mamlaka." Akasema, "Ninasema neno na watumishi wangu huenda kufanya ninachosema. Mimi ni mtu aliye chini ya mamlaka." Akasema, "sema neno tu, wewe sema neno tu na mtumishi wangu atapona." Na Yesu anasema, "Lo, sijapata imani kama hiyo katika Israeli yote... Sijapata imani kubwa kama hiyo kutoka kwa mtu yeyote katika Israeli." Kwa maana moja, anakemea Israeli, kwamba huyu hapa ni akida huyu wa Mataifa. Watu wengi walitaka Yesu awe masihi wa kutupilia mbali nira ya Warumi, awe mkereketwa na kusema "hapana, tunapaswa kuwaondoa Warumi, mimi ni mfalme wa Wayahudi, mimi ni mwana wa Daudi, nitakaa kwenye kiti cha enzi." Yesu hasemi hivyo, badala yake, anasema "huyu hapa ni akida wa Kirumi

ambaye ni mfano wa imani, bora kuliko nilivyopata katika Israeli yote.” Kwa hivyo tena, anavunja njia hiyo kali ya Kiyahudi ya kufanya mambo.

Kuna nukuu maarufu katika Mathayo 11: “ole wako Korazini. Ole wako Bethsaida. Kama miujiza iliyofanyika kwako ingalifanyika Tiro na Sidoni.” Sasa wako wapi Tiro na Sidoni? Tiro na Sidoni wako Lebanoni. Sio Wayahudi, ni Mataifa. Alisema, “Ole wako Korazini, ole wako Bethsaida.” Hayo ni maeneo mawili yaliyo kando ya pwani ya Galilaya. Ni Wayahudi, Wayahudi kabisa, na anasema, “Kama miujiza iliyofanyika kwako ingalifanyika Tiro na Sidoni, wanalitubu zamani.” Kwa hivyo anapongeza Tiro na Sidoni kwa yale yaliyokuwa yakitokea, na kushutumumu ukosefu wa imani na kukataliwa alikopokea na Korazini na Bethsaida, miji hii miwili ya Kiyahudi.

Kisha kuna mfano wa wapangaji waovu. Unaposhughulika na mifano pia, najua nilipofundishwa mifano hapo awali: Mpanzi huenda nje kushona mbegu, zingine huanguka njiani, zingine huanguka kwenye udongo wa miamba, zingine huanguka kwenye miiba na magugu, nazo huzama, na zingine huanguka kwenye udongo mzuri na huzaa mazao mengi. Niliambiwa kwamba mifano ilikuwa kitu cha kawaida sana na cha kawaida sana, kwamba mifano ilikuwa mambo yanayotokea katika maisha ya kila siku. Nataka kuhoji hilo kidogo. Nadhani wakati mwingine hadithi za mifano ni mambo ambayo hayana uhalisia, na wakati mwingine hayana uhalisia kutoa hoja. Una moja hapa na wapangaji. Kwa hivyo mkulima huyu ana ardhi yake, na anachofanya ni, mkulima kisha anatoka nje na kukodisha ardhi yake kwa wakulima hawa wapangaji. Kwa hivyo kanuni hizi zitalima ardhi yake na kisha mpango ni kwamba awaache watumie ardhi yao, wanazalisha mazao na wanampa punguzo la hilo, na anapata asilimia yake. Kwa hivyo kinachotokea ni kwamba, wapangaji hufanya hivyo, anawatuma watumishi wake kukusanya kodi kutoka kwa wakulima hawa wapangaji. Kile ambacho watu hao hufanya ni kwamba, wanawakamata watumishi wake na wengine wanawapiga kisha anatuma wengine zaidi na kwa kweli wanawapiga na kuwaua baadhi ya watumishi wake ambao anawatuma kwa wakulima hawa.

Mwishowe, anasema watamheshimu na kumheshimu mwanangu. Nadhani hili si jambo la kweli. Kama ungewatuma watumishi kwa wapangaji hawa na ukafikiri kwamba wangewalipa, na wakaishia kuwapiga watumishi wako na kuwaua baadhi yao, usingemtuma mwanao, labda ungeenda mwenyewe na kuwapiga. Lakini hata hivyo, anamtuma mwanawe, na unapata picha hapa. Huyu ni Mungu Baba akimtuma mwanawe kwa Israeli, na Israeli, kama manabii, inawakataa na kuwapiga manabii. Kwa hivyo sasa atamtuma mwanawe, Yesu. Anamtuma mwanawe, na wakulima wapangaji wanamtazama mwana na wanasema, “Loo, huyu ndiye mwana, tukimuua, tutapata urithi.” Kwa hivyo wanaamua, “tumuue mwana.” Kwa hivyo wanamuua mwana. “Basi baba angefanya nini?” swali linakuja baadaye. Kwa hivyo kinachotokea ni kwamba katika sura ya 21:43, inasema hivi: “kwa hivyo, nawaambia, Ufalme wa Mungu utaondolewa kwenu na kupewa watu watakaozaa matunda yake.” Itachukuliwa kutoka kwenu, wakulima wapangaji, ambao hamkuzaa matunda, hamkumpa bwana, lakini itachukuliwa kutoka kwenu na kupewa watu watakaozaa matunda yake, yaani Mataifa. Kwa hivyo hii tena ni dhana hii ya Wayahudi kupewa ofa ya kwanza, wanatumia vibaya hiyo, na kwa hivyo sasa injili inaenea kwa Mataifa. Huu ni mfano wa wapangaji waovu. Msimulizi anabainisha kuwa Mafarisayo waligundua kwamba alikuwa akizungumza kuwahusu. Walipata kidokezo kutokana na hilo inaonekana.

L. Viti vya Enzi Kumi na Viwili na Mashahidi [42:55-47:05]

Sasa, mambo machache yanayofanya kazi na jambo hili la upana: moja linalovutia, anawaambia wanafunzi kwamba watakaa katika viti vya enzi kumi na viwili. Hii ni Mathayo 19:28: “Amin, nawaambia, wakati wa kufanywa upya kwa vitu vyote, Mwana wa Adamu atakapoketi katika kiti cha enzi cha utukufu wake.” Sasa angalia Mwana wa Adamu, tutazungumza kumhusu katika Marko katika uwasilishaji wetu unaofuata kuhusu Mwana wa Adamu na maana ya neno hilo. Yesu anajiita Mwana wa Adamu. Hivi ndivyo Yesu anavyojitambulisha kama

mwana wa Adamu. “Mwana wa Adamu ameketi katika kiti cha enzi cha utukufu wake, nanyi mlionifuata mtaketi katika viti vya enzi kumi na viwili, mkiwahukumu kabila kumi na mbili za Israeli.” Kwa hivyo wanafunzi kimsingi wataona aina hii ya muunganiko ambapo haitakuwa mababu kumi na wawili wa Israeli, haitakuwa Yuda na Yusufu na Benyamini na Naftali na Zabuloni. Haitakuwa wale watakaokaa na kuhukumu Israeli, itakuwa mitume kumi na wawili. Kwa hivyo unacho ni mchanganyiko wa jamii mbili: jamii ya Wayahudi na zile ambazo wanafunzi watakaa juu yake katika viti vya enzi kumi na viwili, wakiwahukumu watu wa Israeli.

Na kisha, haraka sana, kuhusu ushuhuda huu: Kwa hivyo tulizungumzia mwelekeo wake wa Kiebrania na tukaonyesha jinsi ulivyoibuka kutoka kwa mawazo ya Kiebrania, hadi kwa moja pana zaidi ya kuwajumuisha Mataifa. Kisha, hapa, haraka sana, ni shahidi, hadithi ya Mathayo inahusu mashahidi. Watu wa kwanza wanaokuja kama mashahidi ni mamajusi wanaotoka Mashariki katika sura ya 2. Yesu pia anawatuma wale kumi na wawili kuwa mashahidi wake ndani ya Israeli. Kisha anawapa maagizo katika Mathayo sura ya 10, akiwatuma wale kumi na wawili kuwa mashahidi. Kisha maombolezo kwa ajili ya Yerusalemu, ambapo Yesu anakuja juu ya Mlima wa Mizeituni. Baadhi yenu mliangalia mpango wa Get Lost In Jerusalem na mnaenda kwenye kanisa hilo la Dominus Fleuit. Wana kanisa kwenye Mlima wa Mizeituni sasa. Mnashuka kwa namna fulani kwenye Mlima wa Mizeituni na Bonde la Kidroni na upande mwingine na hapo ndipo mlima wa hekalu ulipo. Kwa hivyo mlima wa hekalu upo hapa, Mlima wa Mizeituni upo hapa, na unaposhuka mlimani kwa njia fulani, kuna kanisa ambalo lina umbo la usanifu kama machozi. Hapa ndipo Yesu alipoomboleza kuhusu Yerusalemu: “Yerusalemu, Yerusalemu, ningewakusanya kama vile kuku akusanyavyo vifaranga vyake lakini hamkutaka.” Kisha Yesu analia kwa ajili ya Yerusalemu. Anatambua siku chache tu baadaye, watamwua. Vyovyote vile, haya ndiyo maombolezo kwa ajili ya Yerusalemu. Tena, mashahidi wanatoka na injili inaenea. Tuliangalia hili mara ya mwisho, naamini, tulipokuwa tunazungumzia

Hotuba ya Mizeituni. Unajuaje mwisho utakapokuja? Mwisho utakuja wakati injili itaenea hadi miisho ya dunia. Kwa hivyo hiyo ndiyo kiashiria. Wakati injili itaenea hadi miisho ya dunia, ndipo mwisho utakapokuja. Tulisema, baadhi ya watafsiri wa Biblia ya Wycliffe wanapeleka injili kwa makabila yote ya dunia hivi sasa, kwa hivyo inavutia kwa njia hiyo.

Mwishowe, bila shaka, ni Agizo Kuu. Agizo Kuu mara moja tu zaidi, na huu ndio mstari ambao kila mtu anapaswa kukariri. Mtu niliyekuwa nikifanya kazi naye, agizo kuu lilikuwa wimbo wake mkuu. Aliona kila kitu katika Biblia kikirudi kwenye agizo hili kuu kila wakati. Alikuwa mtu wa aina ya uinjilisti sana, hasa kwa vijana. "Kwa hivyo nendeni mkawafanye mataifa yote kuwa wanafunzi." Kwa hivyo tunapaswa kuwa wafanya wanafunzi, na hilo linaweza kufanywa kwa njia zote. "Mkiwabatiza kwa jina la Baba, Mwana, na Roho Mtakatifu, na kuwafundisha kutii yote niliyowaamuru ninyi, na hakika mimi nipo pamoja nanyi siku zote." Kwa hivyo unapata wazo hili la Imanueli: Mungu pamoja nasi. "Mimi nipo pamoja nanyi siku zote, hadi mwisho wa wakati." Kwa hivyo, kitabu kinaanza na mashahidi hawa. Katikati, sura ya 10, anawatuma wale kumi na wawili kwa Israeli, na inaishia kuwatuma kwa mataifa yote, shahidi huyu wa mwisho.

M. Mathayo—Mtindo [47:05-49:41]

E: kuchanganya MN; 47:05-53:25; Hermeneutics: Hyperbole

Nataka kupitia baadhi ya mtindo wa Mathayo. Mtindo wa uandishi na tufanye hivi kwa ufupi kwa sababu sidhani kama hili ni muhimu sana. Upendo wa Mathayo wa kurudiarudia: "Amin, amin nawaambia." Anasema hivyo katika sura ya 5 mstari wa 18, na hutokea mara 31 hivi. "Amin, amin nawaambia." Na "Mmesikia ikisemwa zamani lakini mimi nawaambia." Unakumbuka kusoma hilo katika Mahubiri ya Mlimani mara kadhaa. "Mmesikia ikisemwa lakini mimi

nawaambia,” aina hiyo ya kitu. Kwa hivyo, Mathayo anaonekana kupenda kurudia mambo. Kwa hivyo anatumia aina hizi. Heri walio maskini wa roho, heri wale wanaomboleza, heri walio safi moyoni kwa maana watamwona Mungu, heri wewe. Kwa hivyo unapoangalia Mahubiri ya Mlimani, heri..., heri..., heri heri. Yote yamepangwa hapo kwa mstari kuanzia na neno la neno la Kiebrania *ashre* , neno la Kigiriki *makarios* . Mathayo, kwa sababu yeye ni Myahudi, ataelewa kwamba mashairi mengi ya Kiebrania yameandikwa kwa ulinganifu. Kwa hivyo mara nyingi atasema “mbingu na dunia,” “sheria na manabii,” “waandishi na Mafarisayo.” Kwa hivyo atatumia marudio haya. “Nira yangu ni laini na mzigo wangu ni mwepesi.” Je, unaweza kuona ulinganifu hapo? “Nira yangu ni laini na mzigo wangu ni mwepesi.” Anasema jambo lile lile mara mbili. Ni njia ya kishairi ya kuwaambia Wayahudi. Hii ndiyo wazo la ulinganifu, “Nira yangu ni laini na mzigo wangu ni mwepesi.”

Mathayo anakupa mafundisho ya Yesu na hotuba hizi tano kuu. Tulisema hotuba tano; watu wanazilinganisha na Pentateuki au Torati -- Mwanzo, Kutoka, Mambo ya Walawi, Hesabu, Kumbukumbu la Torati -- vitabu vitano vya kwanza. Kwa hivyo hotuba tano ni: Mahubiri ya Mlimani, hotuba ya Mizeituni, kutumwa kwa kumi na wawili, mifano ya ufalme, na mafundisho kuhusu kanisa katika Mathayo sura ya 18. Kwa hivyo hiyo yote ni sehemu ya mtindo wa Mathayo. Kuna zaidi ya nukuu arobaini kutoka Agano la Kale. Tena, hiyo ni sehemu ya mtindo wa Mathayo na tulisema labda kwa sababu ya uhusiano wa Kiyahudi kwamba ndivyo anavyofanya. Kwa upande wa msamiati, anatumia "kisha" kidogo, "tazama," na "ufalme wa mbinguni". Hiyo ni kawaida ya Mathayo.

N. Tafsihi—Hermeneutics ya Hyperbole [49:41-53:25]

Sasa, ninachotaka kufanya ni kuzungumzia jambo hili kwa kutumia hyperbole. Mathayo anatumia, inaonekana kwangu, hyperbole. Inaonekana kwangu watu hawajui au hawaelewi, jinsi ya kutafsihi hyperbole. Kauli ya hyperbolic, unaitafsihi? Acha nikuambie kitu. Nilikuwa nikifundisha katika

taasisi moja na mtu huyu na kila mara walisema kwamba "yote" katika Biblia daima humaanisha yote, na hiyo ndiyo yote inamaanisha yote. "Yote daima humaanisha yote." Sasa unaposema kitu huwa na maana moja, nataka tu kukuambia, na moyo wako unapaswa kukuambia, hiyo si sawa. Tunatumia maneno kwa njia nyingi tofauti, hivyo neno moja halimaanishi kitu kimoja kila wakati. "Yote" haimaanishi "yote" kila wakati. Kwa mfano, tunatumia tu kitu hicho na kaka na dada. Tunawatumiaje kaka na dada? Naam, unaitumia katika familia yako kama kaka na dada. Kisha unaenda kanisani na watu wanasalimiana kama kaka na dada, kwa hivyo ni wazi ni tofauti sana kulingana na jinsi unavyofikiria hilo. Kwa hivyo ninachosema ni kuwa mwangalifu kuhusu dhana hii.

Sasa msemu wa kutia chumvi ni nini na hii inafanyaje kazi? Katika Mathayo 3:5, inasema "Yerusalemu yote ilitoka kumwona Yohana Mbatizaji." Naam, inaposema "wote" hapo, je, inamaanisha kila mtu wa mwisho huko Yerusalemu alitoka kumwona Yohana Mbatizaji? Yohana Mbatizaji alikuwa chini maili 20-30, akishuka kilima. Basi lazima urudi juu. Je, ndivyo hasa ilivyotokea, kwamba "Yerusalemu yote ilitoka kumwona Yohana Mbatizaji"? Ninachotaka kukushauri ni: Hapana. Kwa kweli, acha nikuambie tu, kuna mtu mmoja ambaye hakwenda chini huko. Kulikuwa na mtu ambaye Yohana anamrekodi ambaye alikuwa kiwete kwa miaka 38 na aliketi karibu na bwawa la Bethsaida pale, na Yesu atakuja kwa jamaa huyu. Na jamaa huyu atasema, "Hei, siwezi kuingia majini haraka vya kutosha" na Yesu atasema, "Simama utembe" na jamaa huyo atasimama na kuingia hekaluni. Kwa hivyo jamaa huyo alikuwa kiwete kwa miaka 38. Hakuna njia yoyote alishuka kwenda kumwona Yohana Mbatizaji na kubatizwa naye. Kwa hivyo inaposema Yerusalemu yote ilishuka kwenda kumwona Yohana Mbatizaji, inamaanisha yote, vile vile tunavyosema "kila mtu alienda kwenye mchezo wa mpira wa vikapu." Unaposema kila mtu, Chuo cha Gordon kilikuwa kwenye mchezo wa mpira wa vikapu, hiyo ni chumvi, ni kuzidisha.

Acha nifafanue tu hyperbole ni nini. Hyperbole ni kuzidisha msisitizo. Tunafanya hivyo wakati wote. Huo ulikuwa mzaha wa kipuuzi. "Tunafanya hivyo wakati wote." Kwa kweli sifanyi hyperbole wakati wote, kwa hivyo ni overstatement yenyewe. Kwa hivyo lazima uwe mwangalifu na hyperbole. Ninachopendekeza hapa ni kwamba Yesu anafundisha kwa hyperbole. Sio tu kwa upande wa "yote." Sasa lazima uwe mwangalifu na hyperbole.

Paulo anaposema, “wote wamefanya dhambi na kupungukiwa na utukufu wa Mungu,” Paulo anaposema, “wote wamefanya dhambi,” je, anamaanisha kila mtu wa mwisho? Ndiyo. Katika hali hiyo, yote yanamaanisha yote. Kwa hivyo, ni nini kinachoamua maana? Ni nini kinachoamua maana ya neno “wote”? Ikiwa inamaanisha yote kabisa, au ikiwa inamaanisha, kwa maana ya msemu, kwamba watu wengi walikuwepo. Muktadha huamua maana. Hilo ni moja ya mambo ambayo ninajaribu kusukuma katika kozi hii. Neno linamaanisha nini? Huwezi kuondoa neno kutoka katika muktadha na kusema linamaanisha nini. Lazima uangalie neno katika muktadha wake. Na kwa hivyo “wote” wakati mwingine litamaanisha yote kabisa bila swali. “Wote wamefanya dhambi na kupungukiwa na utukufu wa Mungu.” Wakati mwingine “Yudea yote ilishuka hadi kwa Yohana Mbatizaji,” hiyo ni msemu, kuzidisha kwa msisitizo. Kwa hivyo lazima uwe mwangalifu na hili.

O. Usifanye Maandiko Yawe ya Kidunia—Toboa Jicho Lako [53:25-56:38]

F: Unganisha Mfumo wa Uendeshaji; 53:25-70:56; Usifanye Taarifa Ziwe za Jumla

Sasa acha niendeleo kidogo na hili. Wakati mwingine huwa na wasiwasi kwamba watu huchukua Mahubiri ya Mlimani na wanakamilisha kauli kutoka kwa Mahubiri ya Mlimani. Wanasema, “Aha, hivi ndivyo Yesu alivyosema kwenye Mahubiri ya Mlimani” na kisha wanaondoa kauli hizo kutoka kwa Maandiko. Hivi ndivyo Yesu alivyosema na kisha Maandiko mengine yote yanasitishwa na kuwekwa nyuma huku kauli hii moja ikiwa imekamilika. Ninachosema ni kwamba

huwezi kufanya hivyo. Hiyo ni njia isiyo halali ya kutafsiri Biblia. Lazima ufasiri kila kifungu katika Maandiko kulingana na vifungu vingine katika Maandiko. Huwezi tu kuondoa mstari mmoja nje ya muktadha na kisha kuufanya huo kuwa wimbo wako mkuu wa Biblia nzima. Acha nikupe mfano. Mathayo 5:29. Hii ni kutoka kwa Mahubiri ya Mlimani. Na ninachotaka kukushauri ni kwamba hii haikusudiwi kukamilika. Mathayo 5:29 mara tu nitakapoisoma nyote mtaitambua. "Mmesikia ikisemwa, Usizini; lakini mimi nawaambia, Kila mtu amtazamaye mwanamke kwa kumtamani, amefanya uzinzi naye moyoni mwake." Kisha anasema hivi, "Jicho lako la kuume likikukosesha, ling'oe ulitupe. Ni afadhali upoteze kiungo kimoja cha mwili wako kuliko mwili wako wote kutupwa jehanum." Kwa hivyo ikiwa jicho lako litakukosesha, na utawatazama wanawake na kuwatamani, ling'oe jicho lako. Najua kwa wanaume wengi basi watakuwa na jicho moja au chini ya hapo. Kwa hivyo hii inakusudiwa kuchukuliwa kama kauli kamili: "ing'oa jicho lako"? "Na ikiwa mkono wako wa kuume unakukosesha, ukate na kuutupa. Ni afadhali upoteze kiungo kimoja cha mwili wako kuliko mwili wako wote kwenda jehanum." Ikiwa jicho lako linakukosesha, likate. Ikiwa mkono wako unakukosesha, ukate. Vipi kuhusu kichwa chako? Kichwa chako na moyo wako vinakuathiri. Utafanya nini, kata moyo wako, na ukate kichwa chako. Kwa maneno mengine, haya hayakusudiwi kuchukuliwa kihalisi. Ni kauli za kutia chumvi; ni za kutia chumvi kwa ajili ya msisitizo. Hakusudii sisi tung'oe macho yetu. Kwa njia, uking'oa jicho lako, je, kichwa chako kinaweza bado kutamani? Ndiyo, kwa sababu tamaa huingia ndani zaidi kuliko jicho. Anasema tu umuhimu wa hili kwa "kung'oa jicho." Kwa hivyo ninachopendekeza hapa, ni kwamba hii ni kauli ya kutia chumvi, ya kutia chumvi kwa ajili ya msisitizo. Kwa njia, baadhi ya watu katika kanisa la kwanza, kwa kweli, waling'oa macho yao. Kwa kweli walifanya hivi. Ninachosema ni kwamba lazima utumie kichwa chako. Huwezi kuichukua na kuieneza kwa ulimwengu wote. Huwezi kuchukua kauli kutoka kwenye Mahubiri ya Mlimani na kujaribu kuweka kauli zote kwa ulimwengu

wote. Huwezi kuweka hili kwa ulimwengu wote: kung'oa jicho lako wakati jicho lako linakukosea. Lazima uwe mwangalifu sana.

**P. Usifanye Maandiko kuwa ya ulimwengu wote—Hasira na Wapumbavu
[56:38-59:49]**

Acha niendeleo kidogo na hili. Yesu alisema, ikiwa mtu anamkasirikia ndugu yake, tayari amefanya mauaji moyoni mwake. “Mmesikia ikisemwa, usiue, lakini mimi nasema yeyote anayemkasirikia ndugu yake...” Kwa hivyo hilo lingekuwa jambo moja. Kwa hivyo hupaswi kumkasirikia ndugu yako kwa sababu hiyo ndiyo nguvu iliyo nyuma ya mauaji ya Kaini na Abeli. Lakini basi unafanya nini na hilo? Kisha unajaribu kuikamilisha. Hasira ni mbaya. Yesu alisema hasira ni mbaya. Je, Yesu anasema kweli hasira ni mbaya? Je, unaweza kuifanya kauli hiyo kuwa ya ulimwengu wote? Unasema, “Hapana, Yesu hakusema hasira ni mbaya. Alisema hasira bila sababu” na kisha unajaribu kuifafanua kidogo. Lakini kuna tabia hii ya kuifanya kuwa ya ulimwengu wote. Kisha unachokiona katika Marko 3:5 ni, nadhani nini? Mafarisayo wako karibu na mtu huyu ana mkono uliopooza. Mtu huyu mwenye mkono uliopooza anamjia Yesu. Mafarisayo wanauliza “Je, utaponya mkono wa mtu huyu siku ya Sabato?” Na hivyo Mafarisayo wanajaribu kumnasa Yesu kwa kutumia maskini huyu mwenye mkono uliopooza. Inasema “Yesu aliwatazama kwa hasira” kwa sababu walikuwa wakimtumia jamaa huyu kumtia nguvuni, ili kuona kama angevunja Sabato au la. Yesu alisema, “Mkiwa na kondoo aliyeanguka shimoni, mngemchukua kondoo. Je, mtu ni bora zaidi kuliko kondoo? Ni sawa kutenda mema siku ya Sabato.” Anawakemea, lakini inasema kwamba “aliwatazama kwa hasira.” Kwa hivyo Yesu mwenyewe alikuwa na hasira. Biblia inatuambia waziwazi. Kwa hivyo lazima uwe mwangalifu sana katika kueneza kauli za aina hii kwa wote.

Hapa kuna jingine. Yesu alisema msimwite mtu yeyote mjinga. Unaweza kufanya kila aina ya tofauti ndogo: “Sio mjinga wa aina hii, ni mjinga wa aina hiyo” na kujaribu kucheza na maneno. Lakini nadhani mnaongea maneno

machache hapo. Yesu alisema “msimwite mtu yeyote mjinga” na nadhani mnapaswa kuelewa hilo, lakini Yesu mwenyewe anasema nini? Katika sura ya 23: “Waandishi, Mafarisayo, wanafiki, nanyi mlio wajinga, mvivu wa kuamini .” Vipi kuhusu mtume Paulo anayesema katika Wagalatia sura ya 3:1, anasema, “Enyi Wagalatia wajinga.” Kisha mnajaribu kusema, “hakusema mjinga kweli,” na mnajaribu kutoa udhuru wa kila aina kwa hilo. Lakini ninachosema ni kwamba msimchukulie Yesu, aliposema—hawaambii watu kwamba kuna fomula fulani ya uchawi ambayo hampaswi kusema neno hili la uchawi, neno hili moja ambalo hamwezi kutumia kwa watu. Mnakosa maana ya anachosema. Paulo atasema, “Enyi Wagalatia wapumbavu” kwa sababu wanachofanya ni kibaya, na anaelezea hilo. Yesu atawaangalia watu na kuwaona na kuwaita wanafiki na aina nyingine za maneno. Anawapa watu majina kwa jinsi walivyo. Kwa hivyo lazima ujaribu kuelewa mambo haya badala ya kuchukua kauli nje ya muktadha na kuieneza kwa wote.

**Q. Kueneza Maandiko kwa Ulimwengu Wote—Kuwahukumu Wengine
[59:49-62:38]**

Jambo kama hilo hutokea kwa hili. “Msihukumu, msije mkahukumiwa.” Naapa, ilikuwa miaka 30 iliyopita, ukimuuliza Mkristo, ni mstari gani mkuu katika Biblia ambao watu walijua, wangesema, “kwa maana Mungu aliupenda ulimwengu sana, hata akamtoa Mwanawe pekee, ili kila mtu amwaminiye asipotee, bali awe na uzima wa milele,” Yohana 3:16, ungekuwa mstari muhimu. Hata Tim Tebow anauweka chini ya macho yake sasa. Hata hivyo, ningesisitiza kwamba ukiwauliza watu leo, ni mstari gani maarufu zaidi katika Biblia yote? Watu wengi wangesema, “Msihukumu, msije mkahukumiwa.” Sasa, je, hiyo ina maana kwamba hatupaswi kumhukumu mtu yeyote? Unajaribu kusema, “Naam, hiyo ina maana kwamba hatupaswi kuhukumu mtu yeyote.” Lakini vipi kuhusu hilo? Vipi kuhusu 7:15, wakati Yesu mwenyewe anawaonya wanafunzi wake kuhusu walimu wa uongo? Anawaonya kuhusu walimu wa uongo, kwamba

wanapaswa kuhukumu kati ya walimu wa kweli na walimu wa uongo. Wanapaswa kufanya wito huo wa hukumu. Kwa hivyo unapochukua kauli hii na kusema, “Msihukumu, msije mkahukumiwa,” je, hiyo ina maana kwamba tunakubali tu kila mtu, kila mtu ni mwema tu? Hapana. Yesu anasema kwamba kuna walimu wa uongo huko nje na ni vyema utofautishe kati ya walimu wa kweli na wa uongo.

Sasa, huna, ni wazi, wito mkubwa wa hukumu mwishoni mwa nyakati zote na hilo. Lakini lazima uwe mwangalifu kuhusu kuchukua kauli hii, “Msihukumu, msije mkahukumiwa,” na kuifanya kauli yake iwe ya ulimwengu wote. Kwa sababu Yesu mwenyewe anasema kuna walimu wa kweli na wa uongo. Yesu mwenyewe, katika Mathayo 23, anawaendea Waandishi na Mafarisayo na kusema, “nyinyi wanafiki.” Je, Yesu anatoa wito wa hukumu? Ndiyo, anawaita wanafiki, na anawaita kwa jinsi walivyo. Kwa hivyo kuwa mwangalifu, huwezi kuchukua kauli hizi na kuzifanya za ulimwengu wote. “Msitupe lulu zenu mbele ya nguruwe,” Yesu alisema katika sura ya 7:6. Hiyo ni katika Mahubiri yale yale ya Mlimani, “msitupe lulu zenu mbele ya nguruwe.” Je, hiyo haimaanishi kwamba lazima utoe wito wa hukumu juu ya nani ni nguruwe na juu ya nani si nguruwe? Kwa hivyo ninachosema ni kwamba, lazima uwe mwangalifu kuhusu kuvikamilisha vitu hivi, kuzima ubongo wako na kusema “hii ni wimbo wangu wa mada: Msihukumu msije mkahukumiwa.” Mara nyingi ninaposikia watu wakisema hivyo, ni pale wanapofanya jambo baya na mtu akaliita laana yao. Nao husema, “Usinihukumu, hupaswi kunihukumu.” Hawakuhukumu, wanajaribu kukusaidia, na wanaonyesha kwamba una tatizo hapa.

Kwa hivyo kinachotokea ni kwamba hatuwezi kutaja tatizo ambalo ndugu analo. Naam, Paulo alifanya hivyo. Kumbuka jamaa yule aliyekuwa katika sura ya 5 katika 1 Wakorintho; anafanya ngono ya maharimu. Paulo anasema mtupeni jamaa huyo nje ya kanisa. Anasema, “Nimefanya uamuzi, sasa mtoe nje ya kanisa.” Kwa hivyo lazima uwe mwangalifu sana, kuhusu kuondoa kauli hizi, inaweza kuwa tatizo kubwa.

R. Kueneza Maandiko—Geuza Shavu Lingine [62:38-66:08]

Sasa, hapa kuna jingine. Hili linatoka katika Mathayo 5:39, "Mtu akikupiga kwenye hundi ya kulia, mgeukie pia upande wa kushoto." Usimpinge mtu mwovu. Unaelewaje hilo? Sipaswi kamwe kumpinga mtu mwovu, na mtu akikupiga kwenye shavu la kulia, mgeukie pia upande wa kushoto. Je, hiyo ina maana basi - unaelewaje mstari huo, Mathayo 5:39? Hili limekuwa jambo kubwa kwa watu wa aina ya amani, wanaosema mgeukie shavu la pili. Na nimekuwa nikisema kila mara kwamba watu wa amani wanahitaji mtu wa kuwalinda. Mtu lazima akabiliane na uovu ili waweze kulindwa, ili waweze kugeuza shavu la pili. Lakini nataka ufikirie kuhusu hili. Kwa kweli, mwanangu aliibua suala hili siku nyingine. Tuseme mtoto wa miaka kumi anamjia baba yake na mtoto wa miaka kumi anampiga kofi usoni baba yake. Baba akiwa Mkristo anasema, "Geuza hundi nyingine." Kwa hivyo baba anamchukua mtoto na kugeuza shavu lingine na mwana anampiga kofi upande wa pili wa uso wake. Mama anapofika nyumbani, umemfundisha nini mtoto huyo? Lo, geuza shavu lingine. Nenda ukampigie kofi mama usoni, baba hakufanya chochote, nitampigie kofi mama usoni. Kwa hivyo umemfundisha mtoto huyu kumpiga kofi mtu usoni. Swali: je, ndivyo unavyotaka kuwalea watoto wako? Kitu kinapaswa kukutoka kichwani. Kitu kinapaswa kukutoka tumboni, ukisema hii si sawa. Mtoto anampiga kofi baba yake, kunapaswa kuwa na nidhamu. Agano la Kale lilisema kwamba mtoto angekuwa na matatizo makubwa sana katika Agano la Kale ikiwa hangemheshimu baba yake na mama yake. Hufanyi hivyo kwa kuwapiga kofi usoni. Kwa hivyo unawafundisha watoto wako kufanya hivyo?

Hadithi ya kawaida kwangu ni Dietrich Bonhoeffer. Tumemtaja hapo awali kuhusu gharama ya ufuasi na kitabu hicho kizuri alichofanya, na maisha ambayo aliishi. Dietrich Bonhoeffer alikuwa mpenda amani; aligeuza shavu la pili kama mtu. Hitler alipochukua madaraka, alikuja Amerika. Alikuwa nje ya mazingira; alichagua kurudi katika mazingira hayo. Alirudi katika mazingira hayo huko Ujerumani, ingawa alikuwa mpenda amani. Kimsingi alipanga njama; alikuwa

katika mpango wa kumuua Hitler. Ninachosema ni kwamba, alipokabiliwa na uovu wa ukubwa wa Hitler na mauaji ya mamilioni na mamilioni ya watu, hata Dietrich Bonhoeffer, ambaye alikuwa "mpenda amani wa kinadharia," alipokabiliwa na aina hiyo ya uovu, aligundua kuwa mtu lazima amzuie mtu huyu. Kwa hivyo alichukua mambo mikononi mwake mwenyewe kwa hatari na gharama ya maisha yake.

Kwa hivyo, ninachosema ni kwamba, lazima uwe mwangalifu sana katika kufafanua kauli hizi. Lazima useme, "kuna mazingira ambapo haifai kweli?" Mtu anakuja na atasababisha uharibifu kwa mke wangu au watoto wangu na mimi hugeza shavu la pili na kisha wanateseka kwa sababu mimi si mwanaume wa kutosha kustahimili hilo. Samahani kwa kutumia neno "mwanaume wa kutosha" lakini ndivyo hasa ninavyomaanisha. Kwa hivyo, kwa maneno mengine, mimi ni baba wa nyumba na kitu kilicho ndani sana ndani yangu ni kuwalinda watoto wangu na familia yangu. Kwa hivyo, kugeza shavu la pili, ndio , katika baadhi ya mazingira ni sawa kugeza shavu langu. Lakini katika mazingira mengine, inamaanisha mimi ni mwoga. Kwa hivyo ninachosema ni kwamba huwezi kuchukua kauli hii na kuifanya iwe ya ulimwengu wote.

S. Kuelewa Shavu Lingine [66:08-70:56]

TA yangu mwaka huu alitoa mapendekezo mazuri pia kuhusu kuelewa shavu la pili. Alichosema ni kwamba, hilo linavutia sana, hili la kugeza shavu la pili linajitokeza... Jambo hili la "jicho kwa jicho na jino kwa jino" linajitokeza katika Kumbukumbu la Torati. Katika Mathayo sura ya 19, mistari ya 16 na inayofuata inazungumzia hili jicho kwa jicho, jino kwa jino sheria. Na hapo ndipo katika muktadha wa shahidi mwenye nia mbaya. Kwa maneno mengine, inahusu shahidi anayeenda mahakamani na analala mahakamani. Inasema kwamba chochote anachofanya shahidi huyo, kinapaswa kufanyiwa; chochote anachotaribu kufanya, shahidi wa uongo anayeshuhudia mahakamani, anajaribu kumpata mtu mwingine, amshtaki kwa kitu chochote alichokuwa akijaribu kumfanyia mtu huyo

mwingine, kinapaswa kufanyiwa yeye. Hili linajitokeza, na kinachotokea ni kwamba, pendekezo hapa ni kwamba mtu huyo, linasema, “Yeyote akupigaye shavu la kulia.”

Sasa unapompiga mtu shavu la kulia, watu wengi hutumia mkono wa kulia, watampiga shavu gani? Watampiga shavu la kushoto. Kumpiga shavu la kulia, je, mtu huyo atatumia sehemu ya nyuma ya mkono wake? Watatumia sehemu ya nyuma ya mkono wake. Suala hapa si kujitetea, suala ni la aibu na fedheha. Kwa hivyo mtu humpiga shavu lake kwa maana ya kumfedhehesha mtu huyo, na heshima yetu haipaswi kupatikana ndani yetu wenyewe bali ndani ya Kristo. Ukienda kwenye maombolezo, inavutia. Maombolezo 3:30, yanazungumzia kuhusu kupiga shavu kama ishara ya aibu. Sisi kama Wakristo hatupaswi -- tutabeba aibu kwa sababu sisi ni Wakristo, kama bwana wetu alivyoteseka na kufa msalabani, sisi kama Wakristo tutabeba aibu. Sio kuzungumzia, usitetee familia yako, usitetee nchi yako, usitetee -- unajua lazima uwe mwangalifu kuhusu kulifanya hilo kuwa la ulimwengu wote. Kutakuwa na wakati wa nini?

Mhubiri 3, kifungu maarufu, Byrds walikifahamisha katika wimbo wao “Geuka, Geuka, Geuka”: “Kuna wakati wa amani na kuna wakati wa vita.” Ninachosema ni kwamba huwezi kuchukua kauli kutoka kwa Yesu na kusema hivi ndivyo inavyopaswa kuwa. Hii inaunganisha kauli hiyo. Unajua una kauli katika Maandiko zinazosema nini? Mungu ni shujaa. Angalia Kutoka 15. Mungu ni shujaa. “Kuna wakati wa amani, kuna wakati wa vita,” Mhubiri 3.

Kwa njia, vipi kuhusu kitabu cha Ufunuo? Yesu atakaporudi, Yesu mpole na mpole, mpenda amani, atakaporudi, ni nini? Ni vita vya Har–Magedoni. Ni nani anayeongoza mashambulizi katika vita vya Har–Magedoni, mapambano kati ya mema na mabaya? Ni Yesu anayeongoza vita. Kwa hivyo huwezi kuvifanya kauli hizi kuwa za ulimwengu wote. Lazima uelewe kwamba kauli hizi zinapaswa kuchukuliwa - kuna nyakati na mahali kauli hizi zinapaswa kutumika. Kwa hivyo kuna wakati ambapo mtu ananipiga kofi usoni (kwa sababu mimi ni Mkristo) ambapo ninageuza shavu la pili. Kuna wakati na mahali kwa ajili ya hilo. Hilo si

kwa sababu ya udhaifu, na hilo si kwa sababu ya woga. Lakini ni kwa sababu ya nguvu. Ninahitaji kuilinda familia yangu. Ninahitaji, katika baadhi ya nyakati, kulingana na kiwango cha uovu, kama Dietrich Bonhoeffer ambaye atarudi Ujerumani na kupanga njama ya kifo cha Hitler, kwa sababu anajaribu kuharibu uovu. Kwa hivyo nadhani kuna wakati na mahali, na mtu lazima ajue, ni jambo gumu sana. Huwezi kuchukua mstari mmoja tu na kuuamuru katika hali zote.

Kwa hivyo, tena, ninachofanyia kazi hapa ni kitu kinachoitwa hermeneutics. Hermeneutics ni jinsi unavyotafsiri Biblia. Hermeneutics ni utafiti wa tafsiri ya Biblia. Ninachopendekeza hapa ni kwamba lazima uwe mwangalifu sana, katika Mahubiri ya Mlimani, kwamba usichukue kauli inayosema "ng'oa jicho lako ikiwa linakukwaza," na kusema, "Naam, ninapaswa kung'oa jicho langu." Ni kauli ya kutia chumvi; ni kauli ya kuzidisha msisitizo. Lazima uwe mwangalifu sana kuhusu kuchukua kauli hizi na kuzifanya kuwa za ulimwengu wote. Hilo ndilo jambo kuu nililotaka kusema kuhusu kutafsiri mambo haya, kwa sababu nadhani yameondolewa mara nyingi nje ya muktadha. Kwa hivyo kuwa mwangalifu kuhusu kuwafanya watu wote wawe wa ulimwengu wote au kufafanua "ng'oa jicho lako" au "geuza shavu la pili" au "usihukumu, usije ukahukumu." Mambo hayo yote yanakusudiwa kueleweka. Na lazima uchunguze maana na nuances zake, na wakati zinapaswa kutumika na wakati hazipaswi kutumika. Kwa hivyo lazima ufanye kazi kweli na hilo.

Marko [70:56-74:45]

T. Utangulizi wa Marko---Yesu Mtumishi wa Ajabu wa Bwana

G: kuchanganya TV; 70:56-80:57; Alama: Utangulizi na Mwandishi
 Ninaamini hivyo ndivyo tulivyotaka kufanya katika kitabu cha Mathayo. Hapana, ninachotaka kufanya ni kuruka hadi kwenye kitabu cha Marko. Tunataka sasa kuhamia kwenye kitabu cha Marko. Tunataka tu kuanzisha, mwanzoni hapa, tabia ya Marko na kuzungumza kumhusu kama mtu. Marko atakuwa, kama Mathayo alivyokuwa Yesu Kristo ni mfalme na ufalme wa mbinguni, Marko atakuwa

mtumishi wa ajabu wa Bwana. Na kwa hivyo, katika Marko, mada ya mtumishi itakuwa kubwa. Sehemu ya kushangaza ni nadhifu - mtumishi wa ajabu. Kwa hivyo una watu wakimshangaa Yesu. Katika kitabu cha Marko, inaangazia wazo hili la watu wakimshangaa Yesu. Marko 2:22 na inayofuata inasema, "Watu walishangazwa na mafundisho yake kwa sababu aliwafundisha kama mtu mwenye mamlaka na si kama walimu wa sheria." Hadi mstari wa 27, "watu walishangaa sana, wakaulizana 'Mafundisho haya mapya ni nini na kwa mamlaka anawaamuru pepo wachafu nao wanamtii?'" Kwa hivyo watu walimshangaa Yesu. Kwa hivyo ni mtumishi huyu wa ajabu.

Kinachonivutia ni kwamba, Yesu, wakati fulani, anashangazwa na watu. Yesu anashangazwa na watu. Sura ya 6:6 inasema, "Hakuweza kufanya miujiza yoyote huko, isipokuwa kuweka mikono yake juu ya wagonjwa wachache na kuwaponya. Naye akashangazwa na ukosefu wao wa imani ." Kwa hivyo unampata Yesu kama mtumishi wa ajabu, lakini yeye mwenyewe anashangazwa na ukosefu wao wa imani.

Sasa, nataka kuingia katika uandishi wa kitabu, na kucheza usuli wa uandishi kisha tutafanya kazi na hili leo. Marko alikuwa mtu wa aina gani? Na unasema, "Mathayo alikuwa mwanafunzi, alikuwa mmoja wa wale kumi na wawili. Mathayo alikuwa mtoza ushuru." Mathayo au Lawi lilikuwa jina lake lingine. Mathayo au Lawi alikuwa mtoza ushuru na mmoja wa mitume kumi na wawili. Marko si mtoza ushuru hata kidogo. Kwa hivyo Marko alipataje kuandika kitabu? Kwanza kabisa, anaonekana alikuwa mtoto mdogo wakati wanafunzi walipokuwa pale. Kwa kuwa amevuviwa, je, inaleta tofauti yoyote kwamba alikuwa nani? Unasema, "Naam, jamaa huyo alivuviwa, hatuhitaji kuwa na wasiwasi kuhusu waandishi wa mambo haya, na kwa kweli majina ya waandishi hayamo kwenye vitabu hivi, na kwa hivyo haina maana kabisa." Sijaribu kupendekeza, inaleta tofauti kwamba mwandishi ni nani. Unajifunza kitu kuhusu mtu huyo kwa kile anachoandika. Unajifunza kitu kuhusu kile wanachoandika kwa ni nani aliyekiandika. Ukijua historia ya Dietrich Bonhoeffer, na kisha

ukasoma kitabu cha *Gharama ya Uanafunzi* , ulijua kwamba jamaa huyu alirudi Ujerumani baada ya kuwa huru na angeweza kukimbia. Alirudi Ujerumani na kufanya alichofanya kisha akafa kwa ajili ya imani yake. Unaposoma hilo na unajua hilo kuhusu Dietrich Bonheoffer, na ukasoma *Gharama ya Uanafunzi*, na unajua mtu huyu aliweka maisha yake chini. Kwa maneno mengine, kitabu kinazungumzia maisha yake. Kwa hivyo ninachojaribu kusema ni kwamba waandishi ni muhimu. Kwa hivyo ndiyo, inaleta tofauti. Mwandishi anaacha aina gani ya njia ya kibinafsi katika maandishi anayoandika? Na unamwonaje mtu aliye katika kitabu wanachoandika?

U. Uandishi—Yohana Marko alikuwa nani? [74:45-77:07]

Sasa, Yohana Marko lilikuwa jina lake. Jina lake halisi la Kiebrania ni Yohana, jina lake la Kiyunani ni Marko. Kwa hivyo Matendo 12:12 inatuambia kwamba jina hili ni Yohana Marko. Majina mawili tofauti... Simoni Petro: Simoni lilikuwa jina lake la Kiyahudi, Petro (juu ya mwamba huu) jina lake la Kiyunani . Kwa hivyo unapata aina hii ya kitu na Simoni Petro pia. Wengi wao walikuwa na majina kadhaa, moja kwa Kigiriki, moja kwa Kiebrania. Hata leo, tunapokuwa na watu wengi wanaoingia kimataifa Amerika katika shule zetu, wanafunzi wengi ambao nimekuwa nao, jina lao katika utamaduni wao ni hili, na wanakuja kukaa darasani mwangu na wanajiita Petro, lakini hilo sio jina lao hasa. Hilo ni jina ambalo wamelitumia walipokuwa hapa Amerika. Kwa hivyo unapata aina hiyo ya kitu kinachoendelea na majina mawili kati ya tamaduni. Wakati wowote unapokuwa na muunganisho wa tamaduni mbili, unapata suala hili la majina mawili likijitokeza.

Mambo machache kumhusu: inaonekana katika Matendo 12, inasema hapa, ngoja niisome tu, Matendo 12:12. Petro yuko gerezani, Wakristo wanakusanyika kumwomba Petro. Wakristo wanakusanyika wapi? “Wanakusanyika nyumbani kwa Marko.” Sasa hilo linatuambia nini kuhusu nyumba ya Marko? Ikiwa Wakristo wanakusanyika hapo, je, ni nyumba kubwa au nyumba ndogo? Ikiwa ni

nyumba ndogo, labda hawangekusanyika hapo. Kwa hivyo Marko anatoka nyumba kubwa, nadhani basi anatoka katika familia tajiri. Anatoka Yerusalemu. Mali isiyohamishika iko juu huko, ana nyumba kubwa huko Yerusalemu. Inaonekana iko karibu. Kwa hivyo jamaa huyu anatoka katika familia tajiri, yenye nyumba kubwa. “Haya yalipomjia, akaenda nyumbani kwa Maria...” Kwa hivyo jina la mama yake ni Maria, “...mama yake Yohana, pia anaitwa Marko.” Kwa hivyo Maria alikuwa mama. Kuna Maria wengi katika Agano Jipya na kwa hivyo hapa kuna Maria mwingine, mama yake Yohana Marko. Ambapo watu wengi walikuwa wamekusanyika na walikuwa wakiomba na Petro anagonga mlango na wanafikiri ni mzimu wake mlangoni. Hapa ni nyumbani kwa Yohana Marko. Kwa hivyo inaonekana Yohana Marko alikuwa katikati ya kanisa la Kikristo la kwanza huko Yerusalemu. Wako nyumbani kwake, wakimwomba Petro katika Matendo 12:12.

V. Marko akijiandika katika Injili [77:07-80:57]

Baadhi ya watu wanapendekeza kwamba Marko ajiweke kwenye kitabu. Kwa kweli nakubali pendekezo hili, kwa sababu halipatikani katika waandishi wengine wa injili, na kwa namna fulani linamfaa kijana. Hili ni katika muktadha wa Meza ya Bwana. Yesu anawatuma wanafunzi wake na anasema, “Hei, tutafanya Meza ya Bwana, tutafanya Pasaka. Kwa hivyo tunahitaji kuwa na mahali pa kula chakula cha jioni na kuandaa Pasaka. “Kwa hiyo nendeni mjini,” anasema. Kwa hivyo Yesu anaandaa hili. Linasema, “Alituma wanafunzi wawili ikiwa anawaambia, ‘Nendeni mjini na mtu mmoja amebeba mtungi wa maji atakutana nanyi. Mfuateni na mwambieni mwenye nyumba atakayoingia “mwalimu akauliza ‘chumba changu cha wageni kiko wapi (angalia chumba cha wageni) ili niile Pasaka pamoja na wanafunzi wangu?’”” Sasa, ana nini? Wanafunzi kumi na wawili, na yeye mwenyewe, hiyo ni kumi na tatu. “Naye atawaonyesha chumba kikubwa cha juu, kilichopambwa na tayari. Tuandalieni huko.” Wengi wanapendekeza kwamba mtu huyu, mtu huyu aliyebeba mtungi wa maji, ni

Yohana Marko. “Na uende nyumbani kwake”... Ina chumba cha juu, na ni kikubwa na kimepambwa. Lazima kiwe na nini? Yesu, wanafunzi wake, hiyo ni kumi na tatu. Unaona, kumi na tatu pamoja na familia yao, kwa hivyo unazungumzia nini—watu ishirini hadi thelathini? Unaweka watu ishirini hadi thelathini, unahitaji nyumba ya ukubwa mzuri ili iwe na watu ishirini au thelathini, ili kuwalisha na vitu vya aina hiyo. Kwa hivyo, hiyo ni nyumba ya Yohana Marko, labda, akijiweka katika Injili yake mwenyewe katika sura ya 14:30, kama mtu aliyebeba mtungi wa maji. Na kisha tunachopendekeza hapa ni kwamba Meza ya Bwana, mlo wa Pasaka, ambapo Yesu atawaosha miguu wanafunzi. Atavunja mkate, anywe kikombe, na kufanya Meza ya Bwana, Ekaristi. Hii inafanyika katika nyumba ya Yohana Marko. Kwa hivyo, tena, ana uhusiano wa karibu na mitume na pia anatupa mguso wa kibinafsi.

Hapa kuna jingine. Hili pia ni dhana tu. Lakini nadhani linaeleweka. Tena, hili halipatikani katika injili nyingine yoyote lakini liko katika kitabu cha Marko na lingekuwa moja ya mambo ambayo ungekumbuka maisha yako yote. Kwa hivyo, nadhani kuna uwezekano mkubwa kwamba hili litatokea. Marko akiwa kijana na anatoa mambo mengine hapa pia. Acha nieleze hili katika muktadha. Hii ni Bustani ya Gethsemane. Yesu atakuwa katika Bustani ya Gethsemane juu ya Mlima wa Mizeituni. Kwa hivyo kitakachotokea ni kwamba, umati unapokusanyika, majambazi hawa watamwendea na kumkamata Yesu. Wanafunzi wote watakimbia, na Yesu ataachwa. Anaomba katika Bustani ya Gethsemane, na kisha watu hawa wanakuja na watamkamata na kumkamata, na kumpeleka mahakamani. Inasema hapo, katika Marko 14:51-52, "palikuwa na kijana mmoja, amevaa vazi la kitani tu, alikuwa akimfuata Yesu. Nao walipomkamata, alikimbia uchi, akiacha vazi lake nyuma." Kwa hivyo unapata picha hii ya mtoto huyu mdogo, akimfuata. Ni nani mtoto mdogo wakati huo? Yohana Marko. Kwa njia, inawezekana sana kwamba umati ulikuja nyumbani kwa Yohana Marko kwanza kumkamata Yesu nyumbani kwa Yohana Marko na kisha akasema, "Afadhali niwafuate hawa watu." Aliwafuate hadi mahali ambapo Yesu alikuwa katika

Bustani ya Gethsemane. Kisha, wanamkamata, mtoto huyu mdogo. Wanamshika vazi lake. Anavua nguo zake na kuteleza katika mitaa ya Yerusalemu, akijaribu kurudi nyumbani, akiacha vazi lake uchi. Na hilo ni jambo ambalo ungekumbuka maisha yako yote, nadhani. Ni Marko pekee anayetaja hilo, ambalo linanifanya nifikirie, kwamba najiuliza kama huyu ni Yohana Marko, na hii ni moja ya ishara zake. Hivi ndivyo anavyojiweka katika injili yake mwenyewe. Inaeleweka. Kwa kweli nadhani ni sahihi. Lakini hata hivyo, ni dhana tu.

W. Mark, Katibu na Rafiki wa Peter [80:57-89:49]

H: Mchanganyiko wa W; 80:57-89:49; Marko, Katibu na Mwana wa Peter

Mojawapo ya matatizo ambayo Injili ya Marko inakabiliana nayo ni kwamba Marko hakuwa Mtume. Katika kanisa la kwanza, wanapouliza: ni vitabu gani vinavyoingia katika Biblia na kutoka katika Biblia? Tumeangalia hili hapo awali, ni kwa upande gani vitabu vilivyoandikwa? Kwa kawaida vilihusishwa na mtume. Kwa hivyo Mathayo alikuwa mtume, Yohana alikuwa mtume, Paulo alikuwa mtume (anaenda kuandika nyaraka), Yakobo alikuwa ndugu wa Yesu, kisha Yuda alikuwa ndugu wa Yesu. Hizo ziliulizwa kidogo. Vipi kuhusu hili na Marko? Inageuka kuwa Marko, ingawa hakuwa mtume, alihusishwa mapema sana na mitume. Papias, mmoja wa baba wa kanisa la kwanza anasema kwamba haya, acha nisome, kutoka mwanzoni mwa karne ya pili, “Marko, akiwa mfasiri au mtafsiri wa Petro, aliandika kwa usahihi, hata hivyo si kwa mpangilio, yote aliyokuwa amekumbuka kuhusu yale yaliyosemwa au kufanywa na Bwana. Kwa maana hakuwa amesikia wala kumfuata Bwana. Lakini baadaye walisema, alimfuata Petro, ambaye alikuwa akirekebisha maagizo yake kulingana na mahitaji yenu, ili kutoa hesabu ya utaratibu wa maneno ya Bwana, mantiki . Na kauli hii kutoka kwa Papias imeandikwa kwa ajili yetu katika Eusebius. Eusebius alikuwa baba wa kanisa la kwanza ambaye alikuwa mwanahistoria. Eusebius alikuwa mwanahistoria wa kanisa la kwanza, karibu mwaka wa 325 BK, naamini kama

sijakosea. Eusebius, mwanahistoria wa kanisa anaandika usemi wa Papias, kwamba Petro alikuwa mshauri wa Yohana Marko.

Kwa njia, maandiko yanathibitisha hilo. Ukiangalia 1 Petro 5:13, nimeandika hapa, kwa hivyo acha niisome kutoka kwenye gazeti hapa, inasema: “Yeye aliye Babeli, mteule pamoja nanyi, anawasalimu, na mwanangu Marko pia.” Sasa anaposema, “mwanangu Marko,” hii haizungumzii mwanawe halisi, hii inazungumzia Yohana Marko. Petro yuko wapi? Huyu ni Petro mwishoni mwa maisha yake. Petro yuko Roma. Petro atasulubiwa Roma, labda chini ya mateso ya Neronia. Nero alikuwa mfalme pale. Unakumbuka, kama sijakosea, kwamba Nero alichoma sehemu za Roma ambazo alikuwa anataka kuzirekebisha. Alipochoma sehemu za Roma, ilibidi amlaumu mtu. Ni kama - wakati wowote unapopata mtu mtendaji, ni kama inavyotakiwa kuwa kosa lao. Naam, si kosa lao kamwe, wanachukua sifa kwa kila kitu, lakini kosa la nani? Vidole huwa hivyo kila wakati, wakionyesha kuwa ni kosa lao: utawala wa zamani, seneta, na mbunge. Daima ni kosa la mtu mwingine. Hawana lawama kwa chochote. Wanajichukulia sifa kwa kila kitu. Chochote kinaenda vizuri, wanajichukulia sifa, na ikiwa hilo ni baya, wanamlaumu mtu mwingine. Kwa hivyo, unapata aina hii ya kitu kinachoendelea hapa.

“Yeye aliyeko Babeli, mteule pamoja nanyi, anawasalimu, na mwanangu Marko pia.” Kwa hivyo Petro yuko Roma, na anasema mwanangu Marko. Marko ni mwanawe, mwanawe wa kiroho. Na angalia inatumia neno la siri Babeli. Watu wa Babeli wanasalimu. Babeli iko wapi? Petro yuko Roma. Nini kinatokea Roma? Nero anateketeza mji na kisha anawalaumu Wakristo. Kwa hivyo anachofanya ni, anawachovya Wakristo katika aina fulani ya nyenzo zinazowaka, anawaweka kwenye miti, na anawateketeza Wakristo wakiwa hai. Alisema kwamba Wakristo wanaoteketeza walikuwa wakiwasha Roma, kama Nero alivyokuwa akiwateketeza Wakristo wakiwa hai. Ilikuwa mbaya sana.

Sasa Petro atasulubiwa. Uvumi kutoka kwa historia ya kanisa unasema kwamba Petro alipokuwa anasulubiwa, aliwaambia watu waliokuwa

wakimsulubisha, “Sistahili kusulubiwa kama Yesu alivyokuwa.” Kwa kawaida unasilubibiwa huku mikono na miguu yako ikiwa imepigiliwa misumari. Alisema, “Sistahili.” Kwa hiyo walimsulubisha Petro kichwa chini. Siwezi kufikiria hilo. Lakini hata hivyo, walimsulubisha kichwa chini kwa sababu alisema “Sistahili kufa kama Bwana wangu.” Sasa, Paulo, kwa upande mwingine, alikuwa raia wa Kirumi, kwa hivyo Paulo alipokufa, walimkata kichwa. Hawakuweza kumsulubisha Paulo kwa sababu Paulo alikuwa raia wa Kirumi. Kwa hivyo Paulo angekatwa kichwa. Petro alisulubiwa kichwa chini, kadiri kanisa linavyoenda. Lakini anasema, “Niko Babeli na mwanangu Marko anatuma salamu.” Petro na Marko walikuwa Roma pamoja. Babeli ni neno la kificho la Roma.

Sasa hilo ni muhimu baadaye, tunapoangalia kitabu cha Ufunuo na kuona neno Babeli tena. Babeli ni neno la siri la Roma. Ungeelewa kwamba Petro analitumia hapa akimaanisha uhusiano wake na Marko. Kwa hivyo hilo ni jambo zuri. Kwa hivyo Petro na Marko wako karibu. Petro anamwita mwanawe.

Sasa, kuna tatizo hapa. Barnaba, inageuka, ni binamu mkubwa wa Yohana Marko. Paulo anasema katika Wakolosai 4:10, “Aristarko, mfungwa mwenzangu, anawasalimu, na Marko, binamu yake Barnaba.” Sasa, Barnaba ni nani? Barnaba alikuwa mtu tajiri kutoka Kupro, ambaye alitoka katika safari ya kwanza ya umishonari. Barnaba: *bar* inamaanisha “mwana wa,” *nabas* inamaanisha “fariji.” Barnaba ni mtu wa kutia moyo katika kanisa la kwanza. Ni mtu tajiri ambaye anatoka Kupro. Barnaba na Paulo wanaendelea na safari ya kwanza ya umishonari pamoja. Barnaba anataka kumchukua nani? Anataka kumchukua Yohana Marko katika safari yao ya kwanza ya umishonari. Kwa hivyo inasema katika Matendo 12:25, “Yohana Marko anaenda na Barnaba na Paulo kwenda Antiokia.” Antiokia iko kaskazini mwa Yerusalemu huko Syria. Antiokia ndipo Wakristo walipoitwa Wakristo kwa mara ya kwanza, na safari tatu za umishonari za mtume Paulo (safari ya kwanza ya umishonari, safari ya pili ya umishonari, na safari ya tatu ya umishonari) zote zitaanzia Antiokia huko Syria.

Kwa hiyo wanaenda huko na Yohana Marko anaenda nao na inasema, “Barnaba na Sauli walipomaliza kazi yao, walirudi Yerusalemu, wakimchukua Yohana, ambaye pia aitwaye Marko.” Ndiyo, hapo, chini katika sura ya 13 wanapoanza safari yao ya kwanza ya umisionari. Barnaba na Paulo wakipewa jukumu la kwenda katika safari hiyo ya umisionari, na sura ya 13:5, inasema, “Walipofika Salami, wao, Paulo na Barnaba, walihubiri neno la Mungu katika masinagogi ya Wayahudi (kama ilivyokuwa desturi yao, walianza na masinagogi ya Wayahudi kila mara). Yohana alikuwa pamoja nao kama msaidizi wao.” Kwa hivyo, inaonekana Yohana Marko alienda na Paulo na Barnaba katika safari ya kwanza ya umisionari. Walienda Kupro. Kupro ilikuwa nyumbani kwa Barnaba. Kisha wakaelekea Uturuki. Walitaka kuvuka hadi Uturuki. Uturuki ndiko Paulo alikotoka: Tarso.

Kwa hivyo nini kinatokea? Tatizo ni kwamba Yohana Marko anaacha kazi. Katika safari ya kwanza ya umishonari, Yohana Marko anaacha kazi. Inasema, “kutoka Pathos, Paulo na wenzake walisafiri kwa meli hadi Perga, na kisha Pamfilia, ambapo Yohana aliwaacha na kurudi Yerusalemu.” Sasa, katika maandishi, hayasemi chochote kibaya kuhusu Yohana Marko wakati huo. Lakini baadaye, tunaona kwamba kulikuwa na mzozo kati ya Paulo na Yohana Marko. Paulo alivunja uhusiano wake na Barnaba, walikuwa pamoja katika safari ya kwanza ya umishonari. Katika safari ya pili ya umishonari, wanaporudi na wako Antiokia tena, na Barnaba anasema, “Hei, tumchukue Yohana Marko tena na tutoke tena. Unawajua Paulo, Barnaba, na Yohana Marko. Twende kama sisi watatu tulivyofanya hapo awali.” Paulo anasema, “Juu ya maiti yangu. Simpeleki mtoto huyo popote.” Kwa hivyo Paulo amekasirishwa sana na Yohana Marko kiasi kwamba Barnaba na Paulo walitengana. Paulo anamchukua Sila katika safari yake ya pili ya umishonari, na Barnaba anamchukua Yohana Marko na kurudi Kupro, ambapo Barnaba alitoka. Kwa hivyo una mgawanyiko huu kati ya Paulo na Barnaba.

Sasa fikiria jinsi Paulo na Barnaba walivyokuwa karibu. Paulo na Barnaba walifanya safari yao ya kwanza ya kimisionari pamoja, wakitumia muda wote huo wakisafiri. Kisha Paulo alipigwa mawe na kuachwa akidhaniwa amekufa. Alipigwa mara ngapi? Barnaba alikuwa pamoja naye wakati huo wote. Ingekuwa kama karibu kufa na mtu, unakaribia. Kama wazo la Bendi ya Ndugu. Hawa jamaa walikuwa karibu sana. Wameona magumu mengi pamoja. Na bado, kwa sababu ya mgogoro huu kati ya Paulo na Yohana Marko, Paulo hatamchukua Yohana Marko mara ya pili. Kuna tatizo kubwa hapo na Paulo anamkataa Yohana Marko wakati huo.

X. Kwa Nini Paulo Alimkataa Marko? [89:49-92:34]

I: Changanya X- Z; 89:49-1:01:29; Mark na Paul Conflict na Maridhiano

Sasa, ni baadhi ya mapendekezo gani? Kwa nini John Mark aliacha? Na tena, huu ni uvumi tu, lakini ni jambo la kufikiria. Baadhi ya watu wanasema kwamba John Mark, walipofika Uturuki; hii ina maana kwamba John Mark anatoka Yerusalemu, akiwa na mtazamo wa kijimbo sana kuhusu maisha. Hii ni mara ya kwanza amekuwa mbali na nyumbani hivi. Kwa hivyo baadhi ya watu wanasema kwamba aliugua nyumbani alipofika Uturuki, na akasema, "Loo, hii inazidi kuwa mbaya" na alitaka kurudi nyumbani kwa sababu alikuwa mgonjwa nyumbani. Hilo linawezekana. Watu wengine wanafikiri kwamba kulikuwa na mvutano na Paulo. Huko Kupro, Barnaba angekuwa mtu mkubwa, kwa sababu Barnaba alikuwa kutoka Kupro na alijua mambo ya ndani na nje ya Kupro. Walipofika Uturuki, Paulo anaanza kuchukua madaraka na Barnaba, aina ya binamu yake mkubwa, anakuwa chini ya Paulo. Wakati mabadiliko hayo ya madaraka yanapohama kutoka Barnaba kuwa kiongozi, hadi Paulo kuwa kiongozi, yalimkasirisha John Mark. Alikuwa akisema, "Binamu yangu anapaswa kuwa kiongozi hapa," na kisha Paulo akachukua madaraka. Hilo lingeelezea baadhi ya mvutano, labda, kati ya Paulo haswa na John Mark. Watu wengine

wanapendekeza kwamba ni kwa sababu Paulo alianza kuwahubiria Mataifa, na hii ilikuwa ikienda zaidi ya mahali ambapo Yohana Marko alikuwa. Kwa hivyo Yohana Marko anaanza kufikiria, "Nitaacha kuwahubiria Mataifa." Kwa hivyo anajizuia wanapoanza kufanya hivyo. Kwa hivyo, mojawapo ya haya inawezekana, haya matatu yanawezekana: kutamani nyumbani, Paulo, au Mataifa. Nini kitatokea? Paulo na Yohana Marko, hii inaendelea.

wanaweza kutokubaliana kiasi cha kutengana? Hapa kuna Barnaba, ambaye ni mtu mzuri sana, na Paulo, ambaye ni mtume Paulo, ambaye ataandika sehemu kubwa ya Agano Jipya. Mzozo kati yao kuhusu Yohana Marko ulikuwa mkubwa sana kiasi kwamba ulivunja urafiki wao. Wanaenda njia tofauti. Paulo anamchukua Sila, na Barnaba anamchukua Yohana Marko na kwenda Kupro. Paulo anamchukua Sila na kuendelea na safari ya pili ya umishonari. Inavyoonekana, kutokubaliana hutokea miongoni mwa watu wacha Mungu. Uthibitisho wa Petro unakuja katika 1 Petro 5:13. Tuliangalia hili hapo awali. Petro anasema, "hei, watu wa Babeli wanatuma salamu zao, kama mimi na mwanangu Marko tunavyofanya." Kwa hivyo, Petro na Marko wameonekana kuelewana. Na tena, Petro na Marko walikuwa Roma sasa. Lakini Petro angemjua Marko kwa sababu alikaa nyumbani kwake. Petro anapotoka gerezani na malaika anamwachilia huru kutoka gerezani, anaenda wapi kwanza? Anaenda nyumbani kwa Marko. Kwa hivyo wangekula Meza ya Bwana huko. Petro angemjua Yohana Marko na familia ambayo ingekuwa imeishi nyumbani kwa muda mrefu. Kwa hivyo, Petro anamthibitisha kama "mwanangu." Huu ni mwisho wa maisha ya Petro.

Y. Maridhiano Kati ya Paulo na Marko [92:34-94:52]

Sasa, je, watu hubadilika baada ya muda? Je, watu hujuta walichofanya mapema maishani? Na unawezaje kusuluhisha hilo kulingana na baadhi ya mambo haya? Naam, huyu hapa Paulo mwishoni mwa maisha yake. Paulo ataandika, na hii ipo katika 2 Timotheo 4:11. Anajua atakufa. Sasa Paulo anajua kitakachokuja

na anajua atakufa. Paulo anaandika, baada ya mzozo mkubwa kuhusu Yohana Marko, hivi ndivyo Paulo anavyomalizia maisha yake: “Kwa maana Dema, kwa kuupenda ulimwengu huu, ameniacha, akaenda Thesalonike. Kreske amekwenda Galatia, na Tito amekwenda Dalmatia. Luka peke yake ndiye aliye pamoja nami.” Unamkumbuka Luka? Anaandika injili ya Luka na kitabu cha Matendo. Luka alikuwa daktari. Kwa hivyo Paulo alipigwa mara nyingi sana hivi kwamba unaweza kufikiria ilikuwa vizuri kuwa na daktari hapo ili kumrekebisha. Lakini anasema, “Luka pekee ndiye aliye pamoja nami,” kisha anamwambia Timotheo— Hii ni 2 Timotheo 4. Paulo anajua atakufa na anasema, “Mchukue Marko umlete pamoja nawe kwa sababu ananisaidia katika huduma yangu .” Kwa hivyo huyu hapa Paulo mwishoni mwa maisha yake, akigundua kuwa kuna mgawanyiko mkubwa kati yake na Marko. Mwishoni mwa maisha yake, alipokuwa akikabiliwa na kifo, anaandika “Timotheo, nenda umlete Marko. Mlete hapa. Ana faida kwangu na kwa huduma yangu.” Kwa hivyo unapata upatanisho huu ukitokea kati ya watu wawili walioenda kwenye safari ya kwanza ya umishonari. Na, baada ya miaka hii yote, miongo michache baadaye, unapata upatanisho huu ambapo Paulo atakufa yapata mwaka wa 68 BK. Huu ndio mstari tuliousoma hivi punde, “Kwa Dema, kwa sababu aliupenda ulimwengu huu...” na anasema, “Luka pekee ndiye aliye pamoja nami. Mchukue Marko umlete pamoja nawe kwa sababu ananisaidia katika huduma yangu.” Kuna upatanisho huu.

Z. Mfano Binafsi wa Maridhiano [94:52-101:29]

Nataka tu kumaliza na hili kwa upande wa majadiliano yetu ya kwanza na Mark hapa. Hapo zamani za kale, nilifundisha katika shule ya kihafidhina sana katika Midwest. Mahali pazuri, watu wazuri. Nilifanya kazi kwa takriban muongo mmoja katika gereza lililokuwa na ulinzi mkali. Lilikuwa katika Jiji la Michigan, Indiana. Lilikuwa gereza lenye ulinzi mkali, na lilijengwa miaka ya 1800, lilijengwa kwa hivyo kuta zilikuwa na urefu wa futi 40 na unene wa takriban futi 10 zikiwa na barbwire na walinzi. Lilikuwa gereza kubwa, gereza lenye ulinzi

mkali. Ndio mahali ambapo wavulana wote wakubwa huenda. Mauaji, ubakaji, uhalifu wote mkubwa ulikuwepo, wavulana waliohukumiwa kifungo cha maisha. Mmoja wa marafiki zangu huko alikuwa na kifungo cha maisha kumi na moja dhidi yake. Baadhi ya wavulana wamekuwa wakihukumiwa kifo. Hapa ndipo wavulana wakubwa walipokuwa. Nilisafiri huko na kurudi. Ningefundisha mchana katika chuo hiki, na kisha jioni nyingi, mara moja au mbili kwa wiki, tungesafiri kwenda juu. Ilikuwa saa moja na nusu kwa gari hadi gereza hili. Tungepitia malango saba tukiingia. Ungeingia, na lango hilo la mwisho lilipofungwa nyuma yako, ulijua uko gerezani. Hakukuwa na njia ya kutoka humo. Ungeingia. Kisha tungeenda kufundisha, nami ningefundisha masomo ya Biblia, na kompyuta, na mambo mbalimbali gerezani. Rafiki huyu, basi, mimi na yeye tungesafiri saa moja na nusu njiani kupanda na saa moja na nusu njiani kurudi. Unaposafiri kwa gari na mtu kila wiki na unafanya hivi kwa miaka mingi, ukienda kila wiki. Unaposafiri mara mbili, saa 3 kwa siku uko kwenye gari na mtu huyo. PAMOJA na kuwasikiliza wakifundisha na mambo mbalimbali, mnakaribiana sana. Rafiki huyu ambaye nitamwita Charlie, alikuwa rafiki yangu wa karibu sana. Alikuwa rafiki yangu mkubwa. Tuliota pamoja, tulizungumza pamoja, familia zetu ziliungana. Mjomba wake alipofariki, aliniwasiliana nami na nikapata kuva nguo za mjomba wake na kimsingi, badala ya kuzipeleka Goodwill, walitupatia. Tulikuwa kama sehemu ya familia.

Ilibainika kuwa baada ya muda alianza aina fulani ya uchumba na baadhi ya wahariri wenza chuoni, nami nilihusika katika majadiliano waliyokuwa wakitafuta kuhusu kumwadhibu. Alikuwa na wakati mgumu kukubali hilo. Tulikuwa na data nyingi sana, ilikuwa wazi kwamba alikuwa akifanya mambo ambayo hangepaswa kufanya na wahariri wenza wa chuo, akiwapiga. Kwa hivyo nilitakiwa kuwa rafiki yake, lakini matokeo yake, nilihusika katika baadhi ya hatua za kinidhamu. Alikataa kuzungumza nami. Tulikuwa marafiki wa karibu sana, na kisha ghafla kwa hili - alikuwa ameadhibiwa; alipoteza kazi yake katika chuo hiki. Kutoka upande wake ilikuwa: "Sitaki kuzungumza nanyi tena."

Nakumbuka nikiwa Wal-Mart, nikitembea Wal-Mart na mkewe alikuwa akinijia. Alitembea ndani ya inchi sita kutoka kwangu na hata hakuniangalia. Kwa hivyo nilimpoteza rafiki huyu. Hili lilikuwa jambo kubwa kwa sababu nilimpenda sana, na alikuwa rafiki mpendwa sana.

Karibu miaka 15 baadaye nilihamia shule. Nilihamia hapa Massachusetts kufundisha katika Chuo cha Gordon huko Wenham, Massachusetts. Niko ofisini kwangu huko Frost Hall, na ghafla siku moja nilipigiwa simu. Nilisikia, na anasema tu "Hujambo Ted" na najua mara moja ni nani, kwa sababu sijasikia sauti hiyo kwa miaka kumi na tano. Nakumbuka tu, ni kama kaka yako ananipigia simu. Anasema, "Hei, unajua chochote kuhusu Kituo cha Bennet?" Inageuka kuwa Kituo cha Bennet ni ukumbi wa mazoezi katika Chuo cha Gordon. Anasema, "ndio", nami nikasema, "Ken, ni wewe?" "Ndiyo." Anasema, "Niko hapa mahali hapa panaitwa Kituo cha Bennet, tunaweza kuungana?" Nikasema, "ndio." Na kwa hivyo nilitoka ofisini kwangu, nikakimbilia kituo cha Bennet na kuna rafiki yangu wa dhali. Anakuja kwangu, na jambo la kwanza analoniambia ni "Samahani sana. Samahani sana." Alinikumbatia ambayo sitaisahau kamwe maisha yangu yote.

Umewahi kuwaona watu ambao uhusiano umeharibika? Familia ambapo kuna mvutano katika familia kati ya wasumbufu au dada au wazazi na mtoto. Imeendelea kwa miongo kadhaa na watu hawawezi kuzungumza. Ghafla, na rafiki yangu, tulirudi pamoja, na akaomba msamaha, jambo ambalo mimi-- na bado nampenda hadi leo na ninamwona kama kaka. Tumerudi kuwa marafiki tena. Ilikuwa nzuri sana. Nilitoka siku hiyo kutoka Kituo cha Bennet na nadhani ni nani aliyekuwa nje kwenye maegesho? Ndiyo, mkewe alikuwa nje kwenye gari. Niliruka ndani ya gari na labda tulizungumza kwa nusu saa, hadi saa moja ndani ya gari. Ilikuwa kama vile mzigo umeondolewa... upatanisho wa watu.

Kwa hivyo una nini na John Marko hapa, na nadhani kwa nini hii ni muhimu-- mwishoni mwa maisha ya Paulo, una mtoto huyu, ambaye labda alifanya maamuzi mabaya sana katika siku zake za ujana. Ilivunja uhusiano wake na Paulo. Hapa una Paulo sasa anakabiliwa na kifo, Paulo anamwomba nani?

Anakabiliwa na kifo, anamwomba nani? Anasema, "mleteni John Marko, mleteni hapa, ana faida kwangu kwa huduma yangu." Mwishoni mwa maisha yao, wawili hao, kama walirudiana au la sijui, lakini Marko alikuwa Roma kwa hivyo ningetumaini wangekutana. Kwa hivyo ni jambo zuri. Maridhiano baada ya kipindi cha mvutano baada ya miaka, ni ya ajabu.

Kwa hivyo hiyo ni aina ya mwelekeo kwa Yohana Marko na historia ya maisha yake. Ataandika Injili ya Marko, na kama Papias alivyosema, kimsingi yeye ndiye mtafsiri wa Petro. Kwa hivyo Yohana Marko, kusema hivyo kwa njia nyingine, (hii ni upuuzi), lakini Yohana Marko ataandika injili ya Petro. Kwa hivyo mambo mengi ambayo Petro atamwambia Yohana Marko, Yohana Marko atayaandika. Kwa hivyo tunapata aina ya ladha ya Petro kutoka kwa Yohana Marko.

Naam, tuache mambo yaishe hapo. Nataka kupumzika kidogo na tutakaporudi tutaangalia mada kuu kadhaa kutoka katika kitabu cha Marko.

Imenukuliwa na Nathan Wolters

Imehaririwa na Ben Bowden

Mbaya imehaririwa na Ted Hildebrandt